

Ljudje te potrebujejo

1985

Junij

DUHOVNO ŽIVLJENJE

ZA MRTEVE NE BODI MRTEV! 1945-1985

JUNIO DE 1945

Culmina la tragedia del pueblo esloveno. El ejército nacional después de su retirada, sentó sus reales en el campo de Vetrinj en Carintia (Austria). La región estaba bajo la administración inglesa. Los soldados eslovenos fueron inmediatamente desarmados y pocos días después se les prometió que se los conduciría a Italia. En efecto, los ingleses prepararon los medios de transporte, pero en vez de llevarlos hacia el sudoeste, fueron hacia el sudeste. En la frontera austríaco-yugoslava fueron entregados a los guerrilleros de Tito, cumpliéndose así con un anterior acuerdo secreto. Lo que ocurrió luego en los transportes y en los campamentos de prisioneros con los oficiales y soldados, supera toda imaginación. Salvo algunos jovencitos, que fueron separados y destinados a la "reeducación", los demás fueron despojados, golpeados, humillados, torturados con hambre y sed. Algunos fueron masacrados en el acto, y los restantes, desnudos y atados con alambre fueron ametrallados y arrojados a fosas comunes (en Teharje, en las grutas de Kras, bajo el Krim y en los bosques de Kočevje). Esta matanza de 10.000 a 12.000 hombres y jóvenes supera numéricamente la matanza de los oficiales polacos en Katyn. Las fosas eslovenas son aún más trágicas, porque el pueblo esloveno es veinte veces menor que el polaco y diez mil personas significan más del 0,5% de la población total (en la Argentina corresponderían a ello 100.000 personas). Fue el exterminio casi de una entera generación masculina.

**Duše pravičnih so v božji roki
in trpljenje jih ne prizadene.
Očem nespametnih so se zdeli mrtvi,
njih odhod je veljal za nesrečo
in ločitev od nas za uničenje, oni pa so v miru.
Kajti čeprav so po sodbi ljudi bili mučeni,
je njih upanje polno neumrljivosti;
in po kratkem trpljenju dobijo velike dobrote.
Zakaj Bog jih je preizkusil
in našel, da so njega vredni.
Kakor zlato v topilnici jih je preizkusil
in našel, da so njega vredni (Modr 3, 1-6).**

Ob štiridesetletnici

Štiri desetletja so potekla od tistih tragičnih junijskih dni, pa nam je tako živo v spominu, kot da se je zgodilo včeraj. Dnevi najhujše narodne tragedije — pokola tisočev slovenskih mož in fantov.

Kdor je le kako mogel, se je pomladi 1945 pod varstvom slovenske domobranske vojske umaknil iz domovine, ki jo je zavezniška politika proti vsem etičnim načelom prepustila komunistom. Ko smo bili umikajoči že na varnem, se je zgodilo tisto nedoumljivo, strašno, kar nas še danes navdaja z grozo: dvanajst tisoč razoroženih domobrancev, mladih slovenskih mož in fantov, je bilo s podlo prevaro izročeneh v roke svojim smrtnim sovražnikom. Prevara, kakršne verjetno zgodovina ne pozna. To od tistih, ki smo jih imeli za prijatelje in zaščitnike! Za naše prevarane junake se je tedaj začel strašen križev pot, ki se je po težkem trpljenju, mučenju, zasramovanju in ponižanjih končal v jamah postreljenih. Tam, v tihih slovenskih gozdovih so našli junaki svoj mučeniški venec. Trdno upamo, da njih duše že uživajo nedopovedljivo srečo v Bogu, medtem ko njih zemeljski ostanki čakajo poveljčanega vstajenja k neminljivemu življenju. Večna vam slava, junaki domobranci, mučenci za božje kraljestvo na naši zemlji in branitelji narodnih svetinj! Ne bomo vas pozabili. Žrtev vašega življenja ne more biti zastoj. Je seme, ki bo obrodilo svoj sad. Prepričani smo, da bo naš zaslužnjeni narod prej ali slej stresel raz sebe okove brezbožnega in protinarodnega komunizma in znova zaživel iz teme v luč in svobodo.

Nad vašimi krvniki bo nepodkupljiva zgodovina izrekla svojo

sodbo in obsodbo. Pa če se tudi že štirideset let zločin, nad vami izvršen, v domovini zamolčuje, izbrisati ga noben molk ne more. Nasprotno, dela ga še večjega, ker kaže zakrknjenost v zli volji. In če bi končno kdo izkrivil tudi človeško zgodovino, poslednja sodba gre Bogu, ki je Gospod tudi človeške zgodovine.

Ne kličemo nad vaše krvnike maščevanja — kdo smo mi, da bi se drznili storiti kaj takega. Bog je sodnik in edini maščevalec! Naj bi bila njegova sodba sodba milosti in njegovo maščevanje maščevanje odpuščanja! A za svoj narod prosimo, naj mu žrtev naših mučencev kmalu odpre vrata v resnično svobodo!

Alojzij Kukovica

In vendar - nekoč bo!

Jih bo prižgal tvoj sin,
ali tvojega vnuka vnuk,
toda nekoč — bo.
Svečka ob svečki.
Zlate jase sredi kočevskih gozdov,
svetli vbodljaji obrobjenih kraških jam,
bele trepetajoče groze dolenjskih dobrav —
nekoč bodo zagorele svečke,
sredi noči bo svetel dan
od Triglava do Kolpe,
od Trsta gor do Šentilja.

Ne za njih duše, ki so, kjer so,
ne za njih telesa, ki jih ni, kjer so bila,
(iz korenin so znova vzklili v svet,
kot rože enooke zrejo v nas,
kot veje stezajo roké do nas),
ne... svečke, v zvest spomin
na vsa ta dolga temna leta,
ko so bili nam luč.

Zorko Simčič

Perkins, 61

Iz vere skušajmo doumeti!

Tvoje pretresljivo poročilo sem snoči prejel.

Vsa ta strašna tragika našega ljudstva me tako neznansko teži in boli, da se sploh ne znam izraziti. Saj iz vere skušam doumeti, da tudi to služi zveličanju duš našega naroda, da pač tudi mi zdaj gremo po težki poti preganjanja in mučeništva, po kateri Jezus vodi svojo Cerkev, da je zdaj tudi naš narod pač izbran, da svoje število mučencev pošlje v nebesa, kakor je pisano v Apokalipsi (Raz 6, 11), da pomagamo dopolniti od Boga določeno število mučencev — a vse to gledati, sočutiti in sotrpeti je vendarle strašno hudo.

Usoda naših izročениh fantov mi je noč in dan na srcu in v mislih — vse molitve se sučejo okrog njih. Pa, če je v večjo čast božjo, naj bo tudi to!

(V pismu dr. Jožetu Basaju 16. VI. 1945.)

Kri se je prelivala, tudi kri našega naroda, in se, kakor slišimo iz domovine, še tako strahotno preliva, da nas srce boli. Naši fantje in možje umirajo deloma pod izreki sodišč, deloma brez njih in s svojo krvjo namakajo našo zemljo. Kako lahko se v naši duši vpricho vsega tega porodi vprašanje: „O Bog, zakaj dopuščáš vse to?“

Tako pravimo, ker so pri tem prizadeti naši najdražji, očetje, bratje in sinovi, tisti, na katere je naš narod gradil upanje v lepšo bodočnost. Toda zakaj ljudje rajši ne vprašajo: „O Bog, zakaj si dopustil, da je tvoj Sin v strašnih mukah svojo kri prelil?“

Bog je to dopustil, ker brez prelivanja krvi ni odpuščanja grehov. In tako smemo upati, da bo prelivanje krvi skupaj z Zveličarjevo prelito krvjo prineslo odpuščanje nam in vsem tistim, ki tako strašno greše.

Če vdani v božjo voljo, podprti s Kristusovo milostjo mi vsi skupaj v begunstvu in oni naši tam v domovini svoje trpljenje združimo s trpljenjem Kristusovim in zasluženjem Njegove presvete krvi, potem je ta prelita kri tekla in še teče v naše odrešenje, da bo vsaj tisto od nas, kar bo še ostalo, rešeno iz krempljev brezboštva in spoznalo zlohotnost brezbožnikov, ki hočejo uničiti vse božje v nas.

(1. julija 1945., beguncem v taborišču Lienzu)

Turjaški grad. Septembra 1943 so se vaški stražarji, oblegani v turjaškem gradu od partizanov in italijanskih vojakov, predali. Partizani so kljub obljubljeni amnestiji takoj pobili 35 ranjencev, 650 fantov in mož pa so zvezali z žico in jih odpeljali v Velike Lašče, v Ribnico in Kočevje. Nad 300 teh je bilo nato pobitih. — Turjaška tragedija je bila kot uvod v pokol 12 tisoč domobrancev, ki so jih partizani leta 1945, zvijačno in nazilno vrnjene od Angležev in razorožene, brez sleherne sodbe in po strahotnih mučenjih pobili.

ZASUTA USTA

Nekje pokopališče je na hribu,
brez križev, rož, grobovi sami,
in prek razpadlega zidu rumena trta,
ki išče luč z ugaslimi rokami.

Ležim v globini tiho, tiho,
v dolini mrzel je večer in pust.
Pri meni noč je in mi sveti.
Joj, lep je molk s prstjo zasutih ust!

France Balantič

Voda in olje - štiridesetletna misel

Vemo, da resnica in laž ne gresta skupaj. Nista eno in isto. Ne moreta biti. Podobno se v korenini razlikujeta dobrota in zlo, pravica in krivica, poštenost in zločin, življenje in smrt, rojstvo in umor, in tako bi mogli naštevati vrsto odločilnih nasprotij v človekovem življenju. Pri nekaterih izbirah nam narava sama pomaga. Pri duhovnih odločitvah pa moramo sami priti do jasnosti, kaj je prav, kaj je resnično, kaj je zares dobro, pošteno, zveličavno.

Pred štiridesetimi leti je komunizem povzročil narodno tragedijo. Podobne nismo poznali v naši zgodovini. Nikdar prej ni toliko ljudi nasilno umrlo zaradi komunizma. Nikdar prej ni moralo toliko ljudi zapustiti domovino in oditi za vedno v begunstvo zaradi komunizma, da si rešijo življenje in svobodno vsestransko delovanje.

Na začetku te drame moremo kot katoličani videti v komunizmu vzrok zapleta in razpleta.

Kakor je bistvena razlika med zgoraj omenjenimi nasprotji, tako je nepremostljiv prepad in nespravljiva razlika med krščanstvom in komunizmom, med vero in brezboštvo. Vera in komunizem — sta kot voda in olje. V Sloveniji je to dvoje prisiljeno na sožitje, čeprav sprave ni in je ne more biti. To nasprotje je nastalo

med nami kot prej nepoznan pojav. Podtalno je komunistična revolucija poganjala korenine v čas po prvi svetovni vojni. Načelna jasnost je tudi kmalu dobila primerne oblike na obeh straneh. Ušodni grenki sadovi komunizma pa so se pokazali med drugo vojno, med revolucijo in po končani vojni. Premnogim je komunizem povzročil smrt, drugim begunstvo in izseljenstvo. In te štiridesetletne misli se letos posebej spominjamo.

Dokler komunizem ne propade kot zmeta, kot pojav v svetu in v našem narodu, dokler bodo ljudje sledili tej zmoti, vse dotlej med vero in komunizmom ne bo sprave, ker je biti ne more. Lahko obhajamo petdeset ali sto let te naše narodne nesreče, pa bodo naše misli vedno enake. Zmeraj bomo čutili, da je naše mišljenje, življenje in delovanje tako nezdržljivo s komunizmom, kakor sta nezdržljiva voda in olje. Ta misel je stara letos štirideset let. Toda ta misel je večna, ker ima začetek v Bogu, temelju našega verovanja, življenja in delovanja, pa tudi naše večnosti!

J. Re.

Sam domobranec pripoveduje

„Pot od jame je bila tako težka, da mi je bilo žal, da sem se rešil . . .“

ZVEZAN IN ZASTRAŽEN, TIK PRED JAMO UŠEL SMRTI V KOČEVSKEM ROGU!

Gospoda Lojzeta Pozelnika sem poklical po telefonu in vprašal, če bi bil pripravljen povedati bravcem Duhovnega življenja svojo zgodbo domobranca, vrnjenega pred 40 leti iz Vetrinja v Titovino. Naj bi nam opisal pot, ki jo je doživljal on in tisoči domobrancev, ki so jo nastopili v Področci in končavali v Kočevskem Rogu. Gospod Lojze je na mojo prošnjo pristal.

Zato sem ga obiskal na njegovem prijaznem domu na jugu Velikega Buenos Airesa, kjer preživlja v družbi svoje žene mirne dni upokojenca in srečnega dedka. Takoj sem lahko zaslutil, da stojim pred dobrim človekom, prijaznim Dolenjcem.

Predno sva začela pogovor, mi je ponudil v branje že porjavele liste papirja, na katere je leta 1945 zapisal svoja doživetja pod naslovom: „Potovanje v Titovo Jugoslavijo“.

Katerega dne in s katerim transportom ste šli iz Vetrinja?

Prvi transport domobrancev, s katerim sem odpotoval jaz, se je odpeljal iz Vetrinja v nedeljo 27. maja 1945 okrog 8 zjutraj.

Prepričani ste bili, da se peljete v Italijo?

Tako je. Mislili smo, da nas peljejo v drugo taborišče nekje v Italiji. Točno, kam gremo, pa ni nihče vedel.

Po kateri poti ste šli v „Italijo“?

V smeri proti Področci. Na ko-

lodvoru v Področci smo izstopili iz kamionov in čakali, zastraženi od angleških vojakov, kakšno uro v ograjenem prostoru. Ta čas so Angleži izrabili, da so nas natančno preiskali zaradi orožja, ki ga pa niso našli. Nato so nas natrpali na vlak, kjer smo čakali, da so pripeljali iz Vetrinja naslednjo karavano tovornjakov z domobranci. Z nami je bilo okrog 200 srbskih četnikov, od katerih je eden vprašal vlakovodjo, kam pelje vlak. Odgovor je bil, da v Slovenijo proti Ljubljani. Zato so začeli Srbi protestirati, da v Titovino ne gredo. Pričeli so bežati.

Ker pa so Angleži uporabili orožje, se je posrečilo ubežati samo dvema četnikoma, ki sta se, kakor smo pozneje zvedeli, vrnila v Vetrinje, da odgovorne v Vetrinju obvestita, da jih Angleži vračajo v Jugoslavijo.

Kje in kdaj ste padli v roke partizanom?

Ko so Angleži utišali omenjeni incident s četniki, so zaprli vagono, v katerih smo čakali novega dovoza domobrancev iz Vetrinja. Ko so končno dospeli in bili tudi oni v vagonih, je vlak odpeljal v spremstvu angleških vojakov. Na sredi pota med Podrožco in naslednjo postajo pa se je vlak ustavil. To je bilo okrog 15. ure. Tedaj se je izvršila predaja. Kot bi se angleški vojaki spremenili v partizane, nič več jih nismo videli.

Kako so vas partizani sprejeli?

Takoj po prevzemu so partizani stopili v akcijo. Hodili so od vagona do vagona in nas ogledovali. Pobirali so nam vredne stvari, sezuvali čevlje, slačili obleke, kar je pač kateremu partizanu bilo všeč. Ni bil pa noben partizan brez brzostrelke in gumijevke. Medtem ko so nas „pozdravljali“ z najhujšimi psovkami in božjeropnimi kletvinami, so nas tolkli po glavah. Najhuje je bilo dati opasač. Čim boljši je bil, tem hujši udarec je z njim njegov lastnik dobil po glavi. Bil je primer, da se je nekemu od udarca kri vtila iz nosu, katero je

moral polizati, češ da ne sme biti krvav v vagonu... Tako so se hitro množili ranjenci. Do Jesenic smo še vedno imeli upanje, da bomo morda krenili proti Beljaku. Ko smo pa videli, da se peljemo proti Ljubljani, smo bili kot o-mamljeni od razočaranja. Nastala je tišina in vsak je razmišljal svoje.

Kam vas je peljal vlak s Podrožce?

S Podrožce, odkoder smo se odpeljali okrog 3h popoldne, smo se vozili štiri ure do Kranja.

Zakaj ste vozili tako počasi?

Vlak je vozil počasi in se večkrat ustavil, kjer so se ponavljala prej omenjena partizanska „junaštva“.

In v Kranju?

V Kranju je bil strašen sprejem. Ko so odprli vagono, se je vsula na nas množica partizanov z gumijevkami v rokah. Na kolodvoru nas je čakalo tudi veliko civilistov, ki so kričali: „Ste prišli pravici v roke, švabobranci, slovenski izdajalci, pobijalci“, itd. Ob cesti je stal partizanski kordon, straža nas je spremljala na obeh straneh vsaka dva koraka. Bilo je vpitje in streljanje kot v največji borbi. Vodili so nas na severovzhodno stran Kranja, kjer so bile barake, napolnjene z Nemci in slovnskimi civilisti. Tam smo bili na prostem, v ograjenem in močno zastraženem prostoru. Med potjo so povpraševali po njim poznanih osebah: za

Prvi dnevi v Vetrinju. Življenjske razmere skrajno siromašne. Ni pa še bilo slutnje o grozeči nevarnosti za domobrance.

generalom Rupnikom, podpolkovníkom Šturmom, kapetanom Grumom in Pircem, poročnikom Hlebcom, policijskim komisarjem Lohom, Dolinarjem in za drugimi, ki so jim bili posebno pri srcu. Ko smo šli na odrejeno mesto, smo bili kakor na razstavi. Shajali so se največ sami partizanski oficirji z gumijevkami v rokah in ni ga bilo med nami, kjer je ne bi okusil. Dobro so si nas privoščili. Bili pa so partizanom nekateri fantje poznani. Te so skoro do mrtvega pretepali vpricho nas po dvakrat ali trikrat na dan; jih povabili v pisarno, pretepli do nezavesti, jih zdravili in tako naprej ponavljali. Strašne so bile noči, ko so nas neprestano pretepali, vpiji nad na-

mi in z orožjem grozili. Zgodilo se je, da je našel partizanski kapetan lastnega brata, kateremu je bila prva beseda v pozdrav: „Prasec, zdaj boš pa dobil, kar si zaslužil!“ In res se je tako zgodilo... Dne 28. maja zjutraj so nam pobrali hrano, ki smo jo imeli s seboj, in vse druge vrednosti in ločili od nas oficirje in podoficirje. Jesti smo dobili vsak dan za kozarček juhe iz pesnega perja.

Dne 29. maja ob 21. uri so privedli slovenske topničarje, ki so jih prav tako neusmiljeno pretepali in preganjali do 5. ure zjutraj. Ko je nekdo omagal, so ga pred strojem ustrelili.

Dne 31. maja so klicali mladoletnike in vse tiste, ki so pobegnili od

partizanov ali se dali zajeti od domobrancev. Proti večeru so ostalo moštvo formirali v bataljone in čete. Za komandante so odredili naše fante in jim zapovedali, da so oni odgovorni za red in da nikogar ne zmanjka. Dali so nalog, da moramo biti zjutraj do 7. ure pripravljeni za odhod, da gremo nekam na delo. Isti večer je prišel med nas neki partizanski kapetan. Ko smo videli, da je voljan pogovarjati se z nami, smo ga obstopili in se spustili v debato. Nekdo od naših fantov ga je vprašal, kaj on misli, kaj bo z nami. Rekel je, da se nam nj treba nič bati, ker da ne morejo brez nas obnoviti Jugoslavije... Dalje, da je z nami vsa inteligenca, dočim da so pri njih vsi višji in nižji oficirji sami hlapci, ki sploh nimajo pojma o uradovanju. Rekel je, da bo sojen le tisti, ki ima „krvave roke“. In to le največ eno leto dela, ostali pa bodo šli na svoje domove. Izjavil je, da je bil pri četnikih in da mu je dobro znano, kdaj smo mi in četniki propadli.

Kdaj ste zapustili Kranj?

1. junija 1945 okrog 7. ure je prikorakal bataljon do zob oboroženih partizanov za spremstvo. Ko je bila straža razporejena, smo krenili proti kolodvoru. Kakor vsak dan, so tudi sedaj nad nami krožili angleški avioni. Videti je bilo, da so nas hoteli partizani skriti, ker pa to ni bilo mogoče, so nas ustavili za toliko časa, da so letala odletela. Potem so nas ukrcali na

vlak, s katerim smo se peljali do Medvod.

Zakaj samo do Medvod?

Zaradi porušenega mostu čez Savo. Zato smo morali v Št. Vid v koloni peš. Prišli smo okrog 13. ure na dvorišče Škofovih zavodov. Tudi tukaj so nas partizanski oficirji željno ogledovali. Med njimi sem jih nekaj poznal.

Koliko časa ste bili v Škofovih zavodih?

Tri ure. Mi smo bili namenjeni za drugam. Ob 16h so nas zopet ukrcali na vlak in smo se peljali skozi Ljubljano do mestne klavnice.

Zakaj do mestne klavnice?

Ker je bil „dolenjski“ most porušen, smo morali prestopiti čez most za pešce na drugo stran Ljubljane, kjer nas je spet čakal vlak. Ob progi na mostu je stal kordon partizanov z orožjem in gumijevkami. Prehod je bil zelo ozek, tako da so nekateri domobranec od nava in sile popadali in jim ni bilo mogoče vstati, zato smo hodili kar po njih. Bili so obupni trenutki! Okrog 19. ure je z dobro zastraženimi in zaplombiranimi vagoni odpeljal vlak proti Kočevju.

Od Ljubljane do Kočevja se vlak ni več ustavil?

Vozil je tako počasi, da smo prišli šele 2. junija zjutraj ob 5h v Kočevje.

Kam so vas odvedli?

Domobranci na Vetrinškem polju pripravljajo jed.

Tukaj so nas izkrcalji in odvedli v „Marijin dom“, v gimnazijsko poslopje. Takoj potem, ko so nas natlačili po sobah, so začeli podrobno preiskavo. Najstrožje je bilo glede lir, nožev in britev. Po končani preiskavi so vodili po 20 mož v skupinah v zadnji dve hiši...

Iz „Marijinega doma“ — kam?

V zadnji dve hiši na desno pri „bloku“ proti Dolgi vasi. Na vrsto je prišla tudi naša soba, ki je bila predzadnja. Čim smo stopili v hišo, smo že vedeli, da smo na zadnji poti. Zagledali smo polno pritličje nahrbtnikov in videli, da jih je že precej odšlo pred nami. Moralj smo v prvo nadstropje in zopet v preiskavo, kjer so nas pregledali,

da ne bi imel kdo v obleki vkrpanega denarja. Ko smo moralj tudi mi odmetati nahrbtnike, je vprašal nekdo od nas, kako bomo brez opreme. Dobil je odgovor, da bomo v taborišču prejeli vsega zadosti. Nato so nam zvezalji z žico roke na hrbet in še po dva moža skupaj. Rekli so, da sta dva od nas pobegnila in da nas morajo zato zvezati. Da pa bomo v taborišču spet prosti. Ko smo zvezani čakali na odhod, sem videl moža, ki sem ga osebno poznal, da je šel prosit partizanskega kapetana za pomilostitev, češ da ni nič zakrivil, da je bil samo v mizarški delavnici in da ima ženo in majhne otroke. Na vse to mu je kapetan odgovoril z gumijevko po glavi, tako da se je mož onesvestil, potem pa ga še su-

rovo suval s čevlji. Ko je prišel k sebi, so ga zvezali z bratom in ju z nami odpeljali.

Z rokami na hrbtu in zvezani po dva in dva skupaj — na morišče?

Kmalu nato smo prišli na vrsto za kamion, ki jih je okrog sedem neprestano vozilo. Ker si nismo mogli sami dosti pomagati, so zapeljali kamion prav do stopnic, tako da smo lažje vstopili. Na tovarnjaku se nas tje peljalo 40 mož. Moralj smo klečati, naprej sklonjeni z glavo v tla, da ni mogel nihče videti, kam se peljemo. Moštvo se je voljno pokoravalo, vdano molilo in se pripravilo na najhujše. Le tu pa tam se je slišalo jokanje poedincev, ki so pa zato dobili s puškinimi kopiti po glavah, da je moral vsak hitro obmolkneti. Vožili smo se približno 50 minut po cesti skozi Šalkavo vas proti Kočevskemu Rogu. Med potjo je bilo slišati, da smo se peljali mimo dveh morišč, pri tretjem pa smo se sami ustavili. Ko so nas spehali s kamiona, je eden izmed partizanov z kleščami še tesneje privil žico na rokah, čeprav smo bili že prej tesno zvezani, da so bile roke čisto modre in jih sploh nisem več čutil. Nato sem moral s tovarišem, kj je bil z menoj zvezan, sestiti, da so nam čevlje zrezali z nog. Prerezal mi je tudi nogavico, ali noge, hvala Bogu, mi ni ranih. Potem so nas zvezali še po 7 parov skupaj tako tesno, da se nismo mogli niti prestopiti.

Tedaj ste bili že v bližini kakšne jame?

Da. 40 korakov stran. Vse okoli nas je bila straža, mož pri možu, z brzostrelkamj in pištolami. Tisti, ki so se z nami odpravljali, so imeli rokave zavihane, v rokah pištole in nože, nekateri pa kole, približno kot roke debele in pol drug meter dolge, ki so bili na koncu že scefrani od udarcev. Ker smo bili preveč tesno zvezani, nismo mogli dovolj hitro stopati do jame, zato so nas neusmiljeno pretepali, da so nekateri padli v nezavest in smo jih kar vlekli za seboj. Do jame je bilo — kot rečeno — približno 40 korakov, vodilo pa nas je 14 mož. Ker smo ves čas molili, so nas partizani še posebej zasmehovali, češ, naj le molimo k Bogu in da naj nam pomagata škof Rožman in general Rupnik. Med potjo sem opazil, kako so imeli partizani po skupinah vsak svoje delo. Nekateri so nosili tudi živo apno, s katerim so zazidavali mrtve. Streljali so jih pred jamo s pištolo v tilnik in je neprestano pokalo, kakor bi počasij štel. Vmes je v jamo zaropotala tudi brzostrelka. Nekateri partizani so tudi klali z noži, kakor si je pač kdo zaželel. Meni je nekdo od spremljevalcev obetal, da me bo ravno on zaklal. Imel je krvav nož v roki, kakor mesar. Pri jami pa, ne morem drugače reči, kakor da me je sam Bog rešil. Bil sem zelo mirnih živcev, malokdaj tako, in nisem nič mislil na to, da me bodo usmrtili in tudi ne, da bi

General Leon Rupnik, vrhovni poveljnik domobrancev, v Vetrinju.

pobegnil. Pred jamo sem ničesar sluteč ganil z roko in si desno roko rešil vezi. Ker smo bili skupaj zvezani z jermeni, sem zrahljal jermen in se je cela skupina razpustila. Ko je partizan to opazil, nas je vdručič še trdneje zvezal, jaz pa sem dal roko na hrbet tako, da je bil vidéz kot da je zvezano. Ko sem videl, da se partizan moti s pretepanjem, sem zopet zrahljal jermen in skupina se je zopet razsula. Levo roko, ki je bila zvezana s tovariševo desno, sem tudi potegnil iz žice in rekel tovarišu: „Zbogom, France, jaz grem..., kar bo, pa bo!“ Odgovoril mi je: „Lojze, ne!“ Vse to se je zgodilo v sekundah. Bilo je

okrog 15. ure, 2. junija 1945 v Kočevskem Rogu.

Omeniji ste tovariša po imenu. Se spomnite njegovega priimka?

Doma je bil iz velkolaške fаре, po domače se je reklo „pri Blaževih“. Priimka se pa zdajle ne morem spomniti.

Razložite, kako ste si mogli roki razvezati?

(Gospod Pozelnik je malo pomislil, se nasmehnil in počasi odgovoril):

Zame ni druge razlage kot — izredna božja pomoč... Zgodilo se je namreč, da mi je v hlačnem žepu po vseh partizanskih pre-

iskavah in racijah ostal skrit rožni venec s svetinjico Čudodelne, katerega mi je dala nekaj let prej moja sestra Francka, ki je bila usmiljenka v Ljubljani, z besedami: „Marija te bo imela pod posebnim varstvom, če boš nosil to svetinjico Čudodelne...“

Oprostite, da sem vas prekinil. Nadaljujte s pripovedovanjem!

Ko sem v hipu zagledal stezo, ki je vodila tam mimo, sem se zagnal po njej, čeprav sem moral prebiti trikratni obroč do zob oboroženih partizanov.

Pa niso streljali na vas?

V prvem trenutku niso mogli, bi bilo nevarno za njih same. Vsepopvsod je bilo polno partizanov in bi lahko sami sebe streljali.

Kraj, kjer sem ušel, je bil mlad bukov gozd v dolinici. Po tleh je bila tu obleka, tam spet čevlji. Z različnimi podobnicami in rožnimi vencji je bilo kar nastlano okoli mene. Ko sem tekel dalje po stezici, sem prišel v drugo do'ino, ki je bila zasekana s suhimi bukvami in preraščena z robido. Ker se mi je suhljad pod nogami lomila, sem še v bližini trikrat padel in se zapletel v goščo. Pri prvem padcu sem slišal klice: „Stoj!“ Zasedovalec tudi ni imel lahke poti. Ko sem moral iz doline preplezati hribček in skale, mi je bil blizu in je dal tri rafale za menoj. Krogle niso padle v bližino mene. Ko sem prišel čez hribček in nato navzdol, sem

bil kmalu na cesti, kjer so stali kamioni in na njih partizani. Ker mi ni kazalo iti nazaj, sem moral naprej. Tu sem rožni venec, ki sem ga takoj po pobegu izpred jame vzel v roke, še bolj stisnil v roki in šel dalje. Pred kamionom sem tako naglo smuknil, da me partizani niso opazili. Prišel sem čez cesto zopet v dolini, potem pa sem moral v hrib. Tu sem zagledal človeka, ki se mi je umaknil za bukev in sem mislil, da je morda straža. Nisem opazil, da bi imel puško, a kljub temu sem se mu izognil. Prišel sem do prepričanja, da je bil kak civilist, ki je opazoval, kaj se je v dolini dogajalo. Tisti dan je bil oblačen, zato nisem mogel najti prave smeri. Šel sem samo tako daleč, da se ni preblizu slišalo pokanje. Ko je prišla noč, sem legel med skale in tako prespal do jutra.

Po begu, kam ste bili namenjeni?

V domači kraj... Naslednji dan, to je 3. junija 1945, so me prebudile tri srne, ki se me niso prav nič bale. Ko sem molil rožni venec, so se mi približale tudi tri mlade lisičke. Tudi ta dan je bil oblačen in se po soncu nisem mogel orientirati. Hodil sem ves dan in ob štirih popoldne spet prišel na hribček v bližini morišča. Streljanje je bilo takšno kot prejšnji dan, vpitje pa je bilo močnejše. Slišal se je tudi ženski glas. Čeprav me je skrbelo, kako bo s hrano, sem moral

Vetrinje, maja 1945. Domebranci pri sv. maši na prostem. Njihov boj proti komunizmu ni bil samo z orožjem: vse njihovo mišljenje in življenje je bilo v ostrem nasprotju s to najnevarnejšo zmoto in zablodo dvajsetega stoletja. Kmalu nato so morali darovati svoja mlada življenja za največje vrednote slovenskega naroda.

vseeno ne daleč od tukaj pre-
spati.

Dne 4. junija sem nadaljeval svojo pot in tudi ta dan se je slišalo pokanje na morišču. Ko se je razjasnilo, sem videl, da sem prvi dan hodil v napačno smer.

Kdaj ste zadnjič kaj zaužili?

Od 31. maja zvečer (praznik sv. Rešnjega telesa) v Kranju nis-
mo zaužili nobene stvari več. Za-
to je bila lakota huda, a še hujša
žeja in vročina. Opešan sem bil
tako, da sem moral vsakih deset
korakov počivati. Jedel sem dete-
ljico, ki pa mi ni šla prav v tek.

Noge so mi bile otekle, da jih
sploh nisem čutil. V takšnem sta-
nju, v kakršnem sem bil, mi je
bilo žal, da sem se rešil... tako
sem bi žejen in lačen. Ko sem šel
mimo starih partizanskih tabo-
rišč, sem našel čevlje in v konzervni
škatlji ma'o deževnice, s
katero sem se vsaj malo odžejal.
Zvečer sem prišel v prvo vas in
prosil malo mleka. Ljudje so se
me ustrašili in sem s težavo iz-
prosil od njih kozarec mleka in
vode, da sem se je napil. Šel sem
dalje in ne daleč od tam prespal.

Dne 5. junija sem hodil še z
večjo težavo, kar naravnost čez

hribe, kjer je bilo bolj skrito pred partizani. Hodil sem ves dan, šel skozi dve vasi, a v njih ni bilo nobenega človeka. Voda je bila pokvarjena, plavale so v njej podgane, žabe in belouške, a vendar sem se je pošteno napil.

Zakaj so bile te vasi prazne?

..V teh vaseh so živeli Kočevarji, ki so jih partizani izselili.

Oprostite, nadaljujte!

Pozno zvečer sem prišel do vasi, ki mi je bila znana, in sem šel prosit živeža. Le težko sem dobil malo m'eka, ker je bila partizanska postojanka pet minut od vasi. Zato sem moral naglo oditi in sem v bližini spet prespal noč. Dne 6. junija sem šel dalje in okrog ene ure spet prišel v neko vas, kjer so mi pa lepo postregli, tako da jih ne bom nikdar pozabil. Zvečer sem prišel v domačo vas. Bil sem tako opešan, da me domači niso spoznali.

So vas kdaj partizani, v tem tednu, ko so vas imeli v rokah, zaslišali ali sodili?

Nikoli. Vse to so počenjali brez vsakega zasliševanja ali sodbe.

Ali vam je znano število teh vlakov v Kočevje?

Po izjavah železničarjev je peljalo v Kočevje 9 vlakov, od katerih 5 vlakov s Srbi in ustaši, 4 pa slovenskih vojakov in civilistov. Najmanj je štel vlak 10 vagonov, največ pa 37. Vlak, s katerim smo se mi vozili, je štel 32

vagonov in se je vozilo v njem točno 1500 mož.

Koliko žrtev leži v Kočevskem Rogu?

Po izjavi Janeza Lunderja, partizanskega kapetana iz Dolnjih Podpoljan, je padlo v Kočevskem Rogu 21.000 žrtev. Pozneje, ko sem bil doma, sem slišal od kočevskih civilistov, da so v Kočevskem Rogu jame, ki so bile polne mrličev, polili tudi z benzinom in zažgali.

V razgovoru ste omenili, da so domobranci v trpljenju molili.

Ves čas, odkar so nas zvezali, smo molili in še celo peli Marijine pesmi.

Ali bi za konec še kaj postavili?

Da. Odkar sem se rešil, niti en dan nisem pozabil moliti za domobrance. Tudi v skupnosti se moli zanje, a se mi zdi, da premalo, veliko premalo!

ZA KONEC, ŠE MOJ ZAPIS

Ko sem doma na čisto prepisoval gornji razgovor z gospodom Lojzetom Pozelnikom, me je zanimalo, kdaj je bil tisto leto praznik sv. Rešnjega telesa. Zato sem šel po podatke v mamin dnevnik iz tistih dni. Mimogrede sem za **2. junij 1945**, ko smo bili civilisti še v Vetrinju, prebral v njem dobesedno tale zapis:

„**2. junij — prva sobota. Cel dan molitve za domobrance.**“

Torej na dan, ko se je rešil go-
spod Pozelnik smrti v Kočevskem
Rogu!

Gospo Pozelnik se moram za-
hvaliti, da sem tisti rožni venec
s svetinjico Čudodelne, ki je mo-
ža spremljal v odločilnih trenut-
kih, osebno videl in smel imeti
v rokah. „Saj ga imamo še shra-

njenega!“ je rekla in mi ga pri-
nesla iz sobe.

Letos bom imel naše domobran-
ce še posebno živo pred očmi.
Ljubeči spomini in goreča moli-
tev bo z njimi zlasti v tragičnih
mesecih maja in junija.

Na nedeljo v aprilu 1985
Pogovarjal se je **Stane Snoj**

Kočevski Rog

Kol,
ogóljen kol,
s krvjo osoljen kol,
spran,
ožgan,
ko da od veka stoji
in ne more stran.

Trava
poležana
in ne raste več,
srna se tam ne pase več,
komaj tica seda nanj,
pa jo plaho podrobi drugam
in ne more pozabiti mesta,
kamor je sedla...

Steza in cesta:
a ogne se mu
človek in volk.
Molk,
ko da je tu razklan
— a krik,
rešni krik
ne more nikamor.

Še krik,
rešni krik,

krvavo žareč krik navpik
— ko kol zabit v zemljó
in ne more nikamor.

Kam sega ta kol?
V jetra
zemlje?
Do kod se je zaból?
V srcé
nebes?

Ah, saj je le kol,
navaden kol,
neotesan in grob;
in le veter,
kadar tuli v svoj rog,
pa še nanj zapiska
ko na votel zob.

Stanko Majcen

Žrtve laži in prevare

(Odlomki iz dnevnika)

14. maj 1945 — zadnji dan mokrih trijakov — se je začel z lepim sončnim jutrom. Dopoldne sonce že krepko greje. Dan je zelo gorak, z mrakom pritisne hlad in noč je zelo hladna. Trijakji so se odrekli tokrat svoji tradiciji. Hvala Bogu, vreme nam je bilo do zdaj zelo, zelo naklonjeno. Ljudje si začenjajo postavljati zasilna bivališča, plahte so dobra streha, ki jih brani vročine, vetra in dežja, nekaj obsekanih vej in plahta ali velika deka so že zasilni šotor, iz smrekovega lubja si nekateri stavijo koče, seveda stoje v grajskem gozdu olupljene smreke, ki jih bodo nemški pekji takoj podrli in pokurili v svojih poljskih pekarnah. Ponosne in lepo urejene domove smo zamenjali s cigansko beračijo. Taborišče je neurejeno, vse je med seboj pomešano: vojaki in civilisti, živina in ljudje in smradu je kar preveč. Vsi vodnjaki so oblegani, nekateri že izčrpani, nekateri pa so domačini namenoma pokvarili. Manjka pitne vode. Še večja je težava s prostori za najprimitivnejšo človeško potrebo. Latrine niso še izkopane, pač pa angleški vojaki z ogromnimi stroji ob nemškem vojaškem taborišču kopljejo dolge in precej globoke jame.

Danes smo dobili prvi angleški uradni obisk. Med nas je prišel kanadski major Barre (Beri), ki

je bil od angleške vojaške uprave postavljen za komandanta taborišča. Gospod je simpatičen, poln razumevanja in zelo umirjen. Za večerjo smo dobili topel črn močnik.

15. maj 1945 — Novi komandant je zgoden. Kmalu po osmi uri je prišel s svojimi sodelavci in vojaki in se takoj lotil urejevanja taborišča. Z dr. Meršolom je naredil temeljit ogled in odredil, da se morajo vojaki takoj vsi odpraviti iz civilnega tabora v vojaškega poleg nemškega vojaškega taborišča, ki so ga že začeli prazniti. Prav tako je odredil takojšen odgon vseh konj na prazen pašnik ob gozdu in pojasnil, da bodo konji civilistom in vojakom odvzeti za prehrano beguncev, organizirati moramo delovno službo in si postaviti taboriščni odbor, s katerim se bo shajal na posvet vsako dopoldne. Povedal je, da bomo tukaj ostali dalj časa in da se bomo morali nekaj dni še sami hraniti, dokler vojaška uprava ne organizira prehrane, ki je trenutno najbolj pereč problem v Avstriji. Za mnoge družine, zlasti s številnimi otroki, je to strašno vprašanje. Še malenkostno rezervo, ki so jo vzeli s seboj, so med potjo izgubili v popolni zmedi, nekateri so pa bili okradeni. Te uboge ljudi resnično rešuje oz. jim lajša skrb samo brezmejno zaupanje v Boga. Proti večeru so angleški vojaki pripelja-

Poslopje malega semenišča v Vidmu v Italiji je 13., 14. in 15. maja služilo za prehodno taborišče za slovenske begunce. Po napornem potovanju v natrpanih tovornjakih iz Beljaka na Koroškem se je prilegla topla hrana iz skupne kuhinje (foto Lojze Erjavec).

li iz svojih skladišč nekaj suhe hrane.

Kvaterna sobota, 19. maja: Naše jutranje šmarnice so kar lepe. Ob sedmih zjutraj je cerkev že napolnjena do zadnjega kotička. Najprej je pridiga, ki jo ima vsak dan drug gospod, nato pa orglana maša z ljudskim petjem. Ljudje so v cerkvi zelo zbrani in vsi pri sv. obhajilu. Petje je zelo lepo in občuteno. Obhajata po dva gospoda, in to pri vseh mašah, ki se vrste od petih zjutraj do pol enajstih dopoldne. Tudi spovednice so vedno oblegane. Ljudje silno trpe. Kamorkoli se po cerkvi ozreš, vidiš solzne oči. Vsak ječi pod težo

krža, ki si ga je zadel na rame. Prostovoljno smo si ga naložili in voljno ga zdaj nosimo in pojdemo za Kristusom, ki z nami trpi. Le to ga prošimo, da bi pravilno doumeli ta čas in to trpljenje in da bi nas Bog ne preizkušal čez naše moči, da ne bi pod težo križa omagali. Jezus, Ti nam bodi Simon Cirenec in privzdigni križ, kadar pešajo naše moči!

Tudi popoldanska in večerna pobožnost sta lepi. Ob šestih zvečer so pri podobi Marije Pomagaj v taborišču skupne šmarnice: sv. rožni venec, ki ga pojemo, in pete litanije Matere božje. Ob osmih zvečer pa imajo domobranci svoje

šmarnice. Poseben mik teh šmarnic je mogočen moški zbor.

20. maja — Danes je binkoštna nedelja. V taborišče so prišli trije črnogorski četniki. Iz Črne gore jih je odšlo 15.000, v taborišče pa so prišli le trije. Vsi drugi so med potjo pomrli, ali pa so bili od ustašev in partizanov pobiti. Zelo veliko jih je pobral tifus. V bližini Kamnika so jih zajeli partizani. Ko so jih razorožili, so zbrali skupaj može, žené in otroke, jih odpeljali nekam severno od Kamnika in jih tam s strojnicami postrelili. Tam so pobili okrog 300 Črnogorcev, to se pravi vse, kar je še ostalo od množice 15.000 ljudi, katerim se je posrečilo, prebiti se v Slovenijo.

22. maja — Kruh, ki ga doslej še nismo videli, so nam danes pripeljali. Je sicer star vojaški komis, toda otroci so ga s slastjo použili. Velika, neprecenljiva dobrina je kruh, to spoznamo sedaj, ko ga tako stradamo.

Pred tedni sem bral knjigo „L'eroica felicità giapponese“ in nisem mogel razumeti in doumeti japonske skromnosti in preprostosti. — Sedaj to razumem, ko gledam, kako človek lahko skromno živi. Na slamnjači ali pa na golih tleh trdno zaspim in se odpočijem.

Taborišče je polno zelo preprostih ognjišč, dve zidni opeki, med njima zakurjen ogenj in na njem konzervne škatlje, umivalnikj in v tem se jed kuha in skuha. Kraljevsko tekne, če je v njej količkaj mesa in maščobe. Tudi toliko o-

sporavani konj nam zdaj močno tekne, ko ni drugega mesa, tega pa je zdaj kar dovolj. Naših konj je vsak dan manj, ker je komanda vse odpeljala in pustila le te, ki so potrebni za prevoz materiala.

Svojski je večerni pogled na taborišče. Velikemu smaragdu nalikuje v zahodnem soncu bleščeča se mogočna Košuta. V skrivnostno modrino se odevajo manjši in nižji hribi v veličastnem smrečnem zelenju. Kot tenčice gozdnih vil plavajo nad jezeri in jezercj bele meglice. Dan se nagiba in polagoma ugaša. Taborišče pa postaja en sam ogromen kres. Ogenj pri ognju bajno osvetljuje okolico in dimj se kot bela koprena dvigajo proti nebu. Od ognjišč pa prihaja veselo žuborenje glasov, živahna, udarna pesem domobrancev, spremljana od harmonik. Vmes pa se sliši hrzanje konj. Taborišče se počasj umirja in umiri in nad njim plava veličastni božji mir.

Ko stopam med 11. in 12. uro ponoči skoz tabor, vlada v njem tih mir. Kakor lahko brnenje se sliši smrčanje ljudi. Luna srebrí preproste šotore in zvezde prijetno pomežikujejo. Utrinki se trgajo in križajo, a vsj hite daleč proti jugu, proti domovini... Tu in tam kak star betežnik sedi pred šotorom in čuvaji ob majhnih ognjih zro za zvezdnimi utrinkj in iščejo svojo zvezdo. Le rahel kašelj nadušljivih starcev in zlovešče skovikanje sov za trenutek pretrga ta božji mir. O, te zlovešče sove!

Špital ob Dravi, leta 1948. Slovenska taboriščna gimnazija s takratnim ravnateljem Ovsenekom in profesorskim zborom. Očeta in ustanovitelja te gimnazije — ravnatelja Marka Bajuka — ni na sliki, ker je moral že vdrugič bežati pred komunisti, zdaj iz taborišča, če je hotel ostati pri življenju. S tem so komunisti hoteli zadati gimnaziji smrtni udarec, ker jim je bila trn v peti, a jim ni uspelo. Bajukova gimnazija je obstajala vse do začetka 1949, ko so se njeni dijaki in profesorji dokončno razselili po svobodnem svetu.

Že iz otroških let mi je odurno vaše skovikanje. Kar pretrese me in z nekim nerazumljivim strahom mi polni dušo. Ne morem se otresti vere in zavesti, da to skovikanje prinaša grozo, naznanja smrt. Groza me objema, bežim pred njim.

24. maja — Praznik naše Marije Pomagaj z Brezij. Naš slovenski praznik. Misli nas vseh uhajajo doli na Brezje, kjer so se vsako leto na ta dan zbrale in zgrinjale okrog čudodelne podobe Marije Pomagaj množice romarjev. V taborišču smo danes morali sneti njeno sliko, ker silno dežuje.

Danes so Angleži začeli z odpeljevanjem srbskih prostovoljcev in Mihajlovičevih četnikov. Zaradi močnega dežja je ta odvoz zelo žalosten. Vojaki so mrki in nemi. Vse taborišče je eno samo blatno jezero.

27. maja — Danes odhaja prvi transport domobrancev. Povelje za odhod je prišlo snoči nenadoma.

Ob 10. dopoldne imamo v župni cerkvi Gospe Zmagovalke novo mašo, ki jo opravlja novomašnik Vinčo Žakelj. Prav nič ni veselega na tej slovesnosti, razpoloženje je prejšalostno kot veselo.

28. maja — Ne moremo verjeti,

nihče ne verjame. Srbe in slovenske domobrance so Angleži v Podrožci predali Titovim partizanom. Ne v Italijo, v Jugoslavijo, komunistom v roke, so jih poslali. To je povedal snoči prvi srbski oficir, ki je ubežal z Jesenic čez Karavanke nazaj v Vetrinj. Imenuje se Vujičić, po činu poročnik. Vrnil se je dne 26. maja pred prvim transportom domobrancev. Šel je h generalu Krenerju, katerega je obvestil, da angleški vojaki pošiljajo srbske vojake in druge v Jugoslavijo na mučenje in smrt, ne pa v Italijo. General Krener poročniku Vujičiću ni verjel. Prepričani smo, da Angleži take barabije niso napravili.

29. maj — Prekrasen sončen dan. Fantje 3. polka odhajajo. Veseli so in njihova pesem odmeva po vsem taborišču. Angleži naložijo poslednji kamion. Počasi se avtokolona premakne. Kamion za kamionom odhaja z Vetrinjskega polja. Harmonika veselo poje. Divji hrup motorjev ne uduši vesele pesmi in vriska domobrancev. Morje belih robcev mahlja fantom v slovo. Dekleta in žene jočejo. Z očmi spremljajo kolono, dokler ta ne izgine za Zakamnom. Iz daljave se še slišijo zvoki pesmi in harmonike. Le polagoma zamirajo, tonejo v daljavi.

30. maja — „Fantje se zbirajo s kranjske dežele, dekleta se jokajo, kaj b'jo počele“, razposajeno odmeva po taborišču pesem vojakov hrabrega Rupnikovega udarnega bataljona. Z njimi odhaja

tudi mnogo civilistov — Cerkničanov. Angleži nobenemu civilistu ne branijo, da odide z vojaki.

Po vsakem transportu pa se z večjo gotovostjo govori, da je cilj „Italija“ samo varanje od strani Angležev, v resnici pa se izročajo protikomunistični borci na avstrijskih mejnih postajah v Podrožci in Pliberku jugoslovanskim komunistom.

Danes pa je za vse nas postalo popolnoma jasno, da so nas Angleži strašno prevarili. V Celovec se je vrnil domobranski zdravnik dr. Janež, ki je eden tistih domobrancev, katere so komunistom izročili Angleži in je komaj ušel.

Proti večeru so se pojavili v taborišču Srbi, ki trde, da so ušli iz transportov, ki jih Angleži v Podrožci in Pliberku predajajo titovcem. Enako delajo tudi z domobranci, kar so jim povedali tamkajšnji domačini. Fantje se zaklinjajo, da je vse resnica, kar povedo.

Novica se je raznesla takoj med ljudi in polaščala se jih panika. Povsod je videti strte in obupane obraze, v šotorih je glasen jok. Strašna bo noč tistih domobrancev, ki so določeni za jutrišnji transport. Poveljnik jih je sklical in jih obvestil, da Angleži izročajo domobrance jugoslovanskim komunistom in da jim je dano na razpolago, naj napravijo, kar hočejo. Razšli so se le nekateri, drugi so izjavljali: „Če Bog od nas zahteva žrtev, bomo pa tudi mi šli tja, kamor so odšli naši bratje in soborci,

pa četudi v smrt. Za resnico smo pripravljani tudi umreti.“

31. maja — Praznik sv. Rešnjega Telesa danes praznujemo. Naša srca so strta, naše duše žalostne do smrti. Prestali smo strašno noč in ta trenutek, ko se mi pri sv. maši spominjamo največje skrivnosti naše sv. vere, nakladajo Angleži poslednje fante na avtomobile. Ubogi fantje, kako strašni usodi gredo nasproti! Sredi sv. maše, ki jo na grajskem dvorišču opravljaja kanonik dr. Tomaž Klinar, začena deževati in je tudi med skromno procesijo deževalo. Za nas danes ta praznik ni dan veselja. Za nas obstaja ta trenutek le razpoloženje Gospodovo in njegovih učencev po sv. večerji, ko so odšli na Oljsko goro v smrt Gospodovo. O Gospod, ta trenutek globoko dojemamo Tvoj vzdih: „Moja duša je žalostna do smrti!“ Nisi imel nikogar na zemlji, ki bi Ti pomagal, neizprosna je bila Očetova volja. To, kar se je zgodilo z domobranci, se utegne vsak trenutek zgoditi tudi z nami. Mi na svetu nimamo nobenega prijatelja več! Nas so v naši najtežji uri vsi zapustili. Ostanj z nami vsaj Ti, Gospod, ostani z nami v naši smrtni uri!

Na večer se je vrnil s Podlublja dr. Meršol z majorjem Barrejem. Pri taboriščni pisarni ju je čakal g. Krištof, tolmač pri Lt. Amesu. Povedal je majorju, da naj čimprej pride h komandantu vojaškega taborišča, ker gre za vrnitev civilnih beguncev Slovencev

v Jugoslavijo.

Tako je dr. Meršol prvič zvedel za namero, da bodo vrnjeni tudi civilni begunci. Ko je to slišal, je dejal majorju Barreju: „Torej je vendarle res, da Angleži vračajo begunce v Jugoslavijo v mučenje in smrt? Prej so poslali vojake, zdaj pridemo pa še mi civilni begunci na vrsto. Do sedaj nismo verjeli, da so Angleži zmožni laži in varanja, dejstva pa to nečastno dejanje potrjujejo“.

Major Barre je na te besede prebledel in prosil dr. Meršola, naj ga spremlja k Lt. Amesu. Ta se je zoperstavil navzočnosti dr. Meršola pri razgovoru, a na zahtevo majorja je odnehal. Vzel je v roke neki dopis in rekel: „Imam odredbo, da se jutri 1. junija odpravi iz taborišča 2.700 slovenskih civilnih beguncev, in sicer 1.500 na postajo Pliberk in 1.200 pa na postajo Maria Elend. Pripravljani morajo biti ob petih zjutraj za odhod. Odpeljani bodo na kamionih iz taborišča na imenovani postaji, kjer jih čaka vlak“.

Od majorja Barreja je zahteval, naj izvrši povelje komande, major Barre pa je prosil, naj počaka, da gre on z dr. Meršolom v Celovec na Vojaško upravo, da posreduje. Lt. Ames je o tem obvestil vojaško upravo telefonično in ko sta okrog šeste ure tja prišla, ju je takoj sprejel major Johnson, ki je šef oddelka za preseljene osebe. Dr. Meršol ga je prosil, naj pomaga rešiti slovenske begunce, kar je dolžnost Angležev, saj so jih spre-

jeli pod svojo zaščito. Potem se je na željo maj. Johnsona odstranil dr. Meršol v drugo sobo in majorja sta se sama razgovarjala. Bilo je veliko telefoniranja na vse strani. Po kakih 30 minutah je dr. Meršol zopet poklican v pisarno. Major Johnson mu ponudi stol, ga nekaj sekund molče gleda, nato pa reče v prisotnosti majorja Barreja: „Odločili smo, da civilisti ne bodo poslani proti njihovi volji v Jugoslavijo. Samo tisti, ki to želijo, naj gredo.“

Po pristržni zahvali majorju Johnsonu za uspešno posredovanje sta se oba vrnila v taborišče. O uspehu obiska sta takoj obvestila Lt. Amesa, ki je prosil maj. Barreja, naj poskrbi, da dobi to odredbo tudi pismeno od divizije oz. brigade. Še isti večer pa želi vedeti, koliko oseb hoče oditi. Maj. Barre se je vrnil v Celovec. Ko se je po 10. uri vrnil v taborišče, ga je v pisarni čakal ves taboriščni odbor, ki se mu je za uspešno posredovanje pristržno zahvalil. Major je bil močno ganjen in oči so se mu solzile.

Nedelja 3. junija — Danes je odšel transport prostovoljcev. Bilo je okrog 100 Slovencev, ostali so se skesali, in okrog 100 Hrvatov in Srbov. Odpeljali so se na 40. vozeh s konji čez Ljubelj.

V taborišče se je danes zatekel neki črnogorski četnik, ki je ubežal iz Radovljice, kjer so na mostu komunisti postrelili okrog 600 Črnogorcev in Srbov, ki so bili poslani s prvim transportom s Koroške.

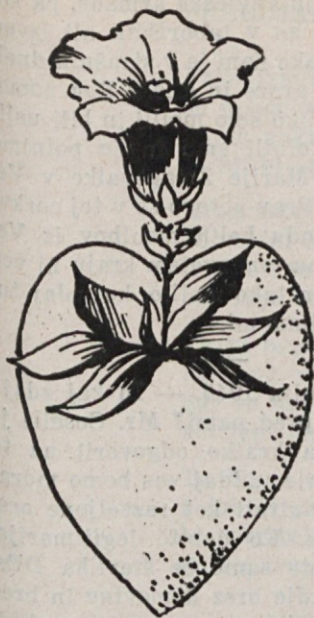
Mučno je duhovno ozračje v taborišču. Kadar se czrem na prazen prostor, kjer so taborili domobranci, mi leden hlad objema srce, ko pomislim, kako komunisti, pijani zmage, mučijo in pobijajo domobrance. Strašno so nas Angleži razočarali. Tako podlega in hinavskega izdajstva si nismo mogli niti predstavljati. Dobri mladi mr. Coselis, ki ima z nami opravka, priznava, da je Angleže, ki so z nami, sram tega dejanja.

Ne preostane nam res nič drugega, kakor da to bolečino zapremo v svoja srca in ne zabavljamo. Smo pač begunci, izročeni na milost in nemilost Angležem.

Major Barre je za jutri napovedal visok in zelo pomemben obisk.

Ponedeljek, 4. junija. Okrog 11. ure dopoldne je nenadoma vojaštvo in vojaška policija (MP) obkolila taborišče. Ljudi se poašča nemir. Major Barre je dr. Meršolu povedal, da pride v taborišče vrhovni poveljnik osme angleške armade feldmaršal Alexander. Prosil ga je, naj bo v taborišču pri roki, ker bo z njim lahko govoril. Ko smo za to zvedeli, smo se vsi pomirili.

Okrog pol ene zapelje v taborišče šest avtomobilov z angleškimi oficirji. Na tretjem se vozi Fieldmarshal Viscount Alexander, Commander in Chief Mediteranean Area, ki je dal ustaviti svoj voz pred skupino angleškega taboriščnega osebja, ki ga je čakala pred taboriščno pisarno, v kateri je bil tudi dr. Meršol.

Mogočna postava stopi z voza in se ustopi pred zbrano skupino. Major Barre mu raportira in zatem predstavi skupino. Feldmaršal se dostojanstveno z vsemi rokuje in takoj začne razgovor s taboriščnim vodjem dr. Valentinom Meršolom. V razgovoru, trajajočem približno 20 minut, je zelo ljubezniv. Videti je, da je o vsej naši zadevi že dobro informiran. Za pisano spomenico ni bilo več časa. V skrbno premišljenem nagovoru mu v zgoščenih besedah pove: kdo in kaj so ljudje, med katere je prišel. Smo Slovenci, antikomunisti, ki so prišli preko Karavank v Celovec in so bili napoteni na Vetrinjsko polje. Sedaj

ga prosi za dobrohotno zaščito in pomoč, tako za Slovence kakor tudi za ostale Jugoslovane, ki se nahajajo v taborišču. Posebno prosi, da blagovoli odrediti, da slovenski in jugoslovanski civilni in vojaški begunci ne bodo vrnjeni v Jugoslavijo, ker jih tam čaka ječa, mučenje in smrt. Da je tako, nam povedo naši vojaki, ki so bili zadnji teden vrnjeni v Jugoslavijo, pa so ušli iz koncentracijskih taborišč, kjer so bili pretepeni in mučeni in večina brez vsakega zaslišanja, sodbe in obsodbe umorjeni. Ti ubežniki so se vrnili prek gorá in podali izjave. Nekateri še z ranami, ker so bili streljani in ne smrtno zadeti in so se v temi rešili iz skupnih jam, v katere so padali po streljanju. Ti domobranci se niso borili proti zaveznikom, nasprotno, oni so reševali zavezniške letalce in pomagali zaveznikom, kjerkoli so mogli. Borili so se samo proti komunistom, ki so se na Slovenskem in v drugih delih Jugoslavije obnašali kot roparji in morilci. Zahvalij se mu je za vso podporo do danes, ki so nam jo izkazovali on in angleške oblasti. Prosimo vas za azil, zaščito in pomoč tudi v bodoče in prosimo, pustite nas tukaj v Vetrinju in ne pošljite nas nazaj v Jugoslavijo, kar bi za premnoge od nas pomenilo mučenje in smrt.

Feldmaršal je pozorno poslušal, to in ono na kratko vprašal. Njegov končni odgovor pa je bil vojaško premišljen in kratek: „Kar

se mene tiče, vi lahko ostanete tukaj v Vetrinju. Bodite prepričani, da bom vam in vašim ljudem pomagal.“

Dr. Meršol se mu je lepo zahvalil, feldmaršal je njemu in vsem drugim stisnil roko in se z avtom odpeljal po taborišču, da si ga ogleda. Z njim se je odpeljal tudi major Barre, ki mu je razkazoval taborišče. Bil je zelo zadovoljen s čistočo in redom v taborišču kljub sicer neugodnim razmeram. Naročil je, da se morajo naše stanovanjske razmere izboljšati.

Še isti dan od sedmih zvečer je komandant vojaškega taborišča Lt. Ames dobil naslednje povelje:

„Nov armadni postopek glede Jugoslovanov veljaven v bodoče:

- 1.— Noben Jugoslovan ne bo vrnjen v Jugoslavijo ali izročen jugoslovanskim četam proti svoji volji.
- 2.— Jugoslovani, ki so se borili proti Titu, se bodo smatrali kot osebe, ki so se predale, ter bodo poslani v vetrinjsko taborišče na razpoloženje, v pričakovanju nadaljnih navodil.
- 3.— Vse te osebe se bodo smatrale kot preseljene osebe in bodo končno napotene v Italijo.
- 4.— Nobene izpraznitve vetrinjskega taborišča.“

S to odredbo feldmaršala Alexandra smo rešeni ne samo Slovenci v Vetrinju: okrog 6.000 oseb, ampak vsi Jugoslovani na

teritoriju angleške armade, pa bodisi da so v taboriščih ali izven njih. Tako nam je v strašnih dneh smrtne groze in stiske Bog pomagal. Veliko smo molili in bili uslišani. Polnili smo in še polnimo cerkev Marije Zmagovalke v Vetrinju. Prav gotovo se v tej cerkvi po odhodu belih menihov iz Vetrinja na tem svetem kraju ni več toliko in tako molilo, kot zdaj tukaj molimo mi.

— — —
5. junija 1945. — In kaj zdaj? Kaj je pred nami? Mr. Coselis je prav na kratko odgovoril na to vprašanje: „Zdaj vas bomo morali registrirati kot razseljene osebe DPs. Ko dobite legitimarijo, postanete samo še številka DPs. No., ljudje brez domovine in brez pravic. Ničesar ne morete zahtevati, vse pa lahko prosite in kolikor bo mogoče, vam bo ustrezno. V nas Angležih, ki moramo za vas skrbeti, je trdna volja, pomagati vam in lajšati resnično težko življenje brezpravnega zdomca.“

Odkrita beseda, tudi če za ušesa ni prijetna, le pomirjevalno vpliva. Smo brezpravna raja, drobšč v rokah mednarodnih mešetarjev in špekulantov, s katerim bodo ti plačevali svoje račune. Za tuja ljudstva cenena delovna sila. Naše geslo odslej je: Trdno zaupaj v Boga! Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!

D. P. INDEX CARD
A. 01533419
France Pernišek

PREBUJAM SE

Prebujam se, ko da pomlad nobeno
še nisem v lahko prst oči uprl,
ko da nakrat bi vse bilo zgubljeno
in bil bi velik greh, da sem umrl.

Krog sebe tipam v radostni omami,
pomladni sok nam ydira že v kali.
O slast, ta rast kipeča mrtve drami,
odpirajo oči se za očmi.

Tu ni begotnih senc, tu ni pepela,
ne sanj, ne spanja: tu rasto možje.
Saj še drevesa so nam zašumela,
kot lepi templji vsa nad nas stoje.

Ta blaga zemlja, ki me že pokriva
z dobrotnim, svetlim mrakom sedem let,
se razrstela je, ko da bi živa
hotela trupla izmetati v svet.

Ivan Hribovšek

TO JUTRO

To jutro je polno samotnih trav
in jaz pastir sem v gori zapuščen,
kako je po bregovih mah zelen,
v laseh imam razkošje cvetnih glav.

Vsi prsti trepetajo po piščali,
glasovi tiho božajo rokó,
tako rad segel bi v globoko dno,
kjer brez glasu so bratje obležali.

V slovo zaklal sem svojo ovco belo,
razil sem kri čez čelo jim veselo,
da videli bi mojo bol v temi.

Spomini... Ni več bratov ne krvi
in kakor v mirno žalostnih obredih
bom vedno tožil v jutru v zvokih bledih.

France Balantič

Premišljevanje ob 40-letnici

Lep jesenski dan je, sončen in topel, kakor da bi bila pomlad, le naša orumena lipa mi žalostno priča o odmiranju jeseni. Ko bos hodim med odpadlim listjem, zaprem oči; hočem ujeti trenutke v preteklosti, neznane občutke, nepoznane junake. Skušam si predstavljati tisti rod fantov in mož, ki je bil pobit pred štiridesetimi leti.

V domišljiji mi plešejo predstave o junakih. Špartanci v Termopilah s kamenitim levom v spomin. Ne, kaj ima človeška srčnost opraviti z levom?

Iščem podobe njih, ki jih nisem poznala; umrli so, da mi živimo.

Kakšni so bili oni, ki jih imenujemo junake? Ljudje kot mi, s krepostmi in napakami, ki so ljubili in bili veseli ter žalostni? So občutili strah in grozo, so bili pogumni in hrabri, so trepetali? Bili so vendar bitja kot mi, z mlado krvjo, ki se jim je pretakala po mladem telesu.

V domišljiji najdem vajina obraza iz družinskih albumov. Otroka, kasneje študenta, potem semeniščnika, prenežna, da bi sploh nosila puško. Nasmejana, vesela brez objestnosti, z žarno svetlobo v očeh. Pogumna, polna tistega poguma, ki prihaja iz notranjosti, ne iz orožja v rokah. V tistih usodnih dneh sta se umikala

z ranjenci, ki sploh niso dosegli Karavank. Potem sta izginila brez sledu. Kdo je ugasnil plamen v vajinih očeh? Kot jagnjeta jih peljejo v zakol. Nočem, vendar moram misliti na tisti pokol, tisto množično moritev, saj je morala teči kri v potokih, ko so bataljoni fantov umirali s strelom v tilnik, ko so padali v jame. Kaj so čutili v zadnjih trenutkih, ko so zrlí smrti v obraz?

Stresem se v grozi. Kajn Abelu. Moj narod ima ta strašni greh nad sabo. Njihove kosti trohne globoko pod zemljo. Kje je tisti kraj? Zelena gozdovj ga preraščajo in drevesa so najlepši spomenik njihovi večni mladosti.

Moj narod ima ta strašni greh nad sabo. Kdo ga bo izbrisal?

Solze mater, ki niso nehale objekovati svojih sinov, dokler niso legle v grob? Nepotolažena žalost očetov, ker so jim njih rod pognali v smrt in so ostali kot okleščeno drevo brez mladik? Sestre in njih jok? Osamljena dekleta, preko groba zvesta svojim mrtvim zaročencem?

Zapuščeni otroci, sirote brez očetov?

Kdo bo izbrisal ta narodni greh? Oduščanje? Je mogoče odpustiti morilcem kakor Kristus na križu? V nemir me poganja ta misel o oduščanju? Iščem sledu božje mi-

losti v njih, ki so bili z umorjenimi tesno povezani, v tistih, ki naj odpustijo, v nas vseh, ki smo krvni dediči mrtvih.

Je mogoče odpustiti iskreno, z vsem srcem, dokončno brezpogojno? Saj odpuščanje je milost, ki je samj nismo zmožni dati. Gospod, pomagaj nam!

V vročih januarskih dneh sem vas srečala. Prvorojenec med desetimi otroki, Kristusov maziljenec, skupaj z bratom edini preživeli številne družine, ki je bila umorjena. Še vedno slišim vaš glas.

„Na predvečer srebrne maše sem se zamislil v tisti odstavek iz sv. pisma, ki pravi: Če torej prineseš svoj dar k oltarju in se tam spomniš, da ima tvoj brat kaj zoper tebe, pusti svoj dar tam pred oltarjem in pojdi, da se poprej spraviš s svojim bratom in potem pridi in daruj svoj dar... Sem jaz res iskreno odpustil? Sem to odpuščanje dokazal? Tisto noč sem pisal pismo enemu izmed krivcev nasilne smrti moje družine. Dragi Milan! Odpuščam Ti in nekoč Ti bom to odpuščanje izrekel osebno. Po dolgih letih sem se vrnil v rojstno vas. Milan! Srečala sva se, segel semu mu v roko. Pogovarjala sva se. Ostala sva res vsak na svojem bregu, jaz pa sem še čutil o'ajšanega.“

Vaš glas je trepetal v cerkvenem prostoru. Kako ste mogli stisniti roko, ki je sprožila smrten

strel dvanajstletnemu otroku, ki vam je bil brat? Po velikem trpljenju vam je zavrel tisti krik: „Odpuščam!“

Solze so mi tekle po licih. Bila sem srečna, kot da je po vas ves narod prejel odpuščanje. Če je greh odpuščen, je krivda manjša, imamo vendar poroštvo nadaljevanja. Potem za nas ne velja, da bomo izbrisani z obličja zemlje.

— — —

„Naš bog je rop, požig, umor!“

Z odra udarjajo verzi v poltemno dvorano. Kot skeleči udarci biča me ranijo besede umetnika.

„Naš bog je rop, požig, umor!“

Rop in požig je bil z vojno končan. Nič več niso gorele naše vasi, „ruševine smo pospravili, gradimo nov svet“.

Od kod potem krvava zarja nad našo zemljo?

Herod je dal pomoriti prvorojence. V domovini ubijajo nerojene. Medtem, ko nam znanost ponuja spočetje v epruvetah, so pod srcem spočeta bitlja vržena med odpadke. Mogoče je bil med njimi nov Prešeren, Plečnik, Cankar, u-

metnik, znanstvenik, svetnik, mati, ki bi nadaljevala rod? Vsekakor človek, bitje z lastnim enkratnim neponovljivim življenjem. Ugasnili so plamen v njihovih očeh, še preden so zazrle zelenje gozdov, modrino neba, lepoto planin. „Bog je sodnik in maščevalec nedolžne krvi, ki kliče iz zemlje v nebo!“

— — —

Mane, Tekel, Fares. Prizanesi, Gospod, mojemu narodu!

Kdo bo izbrisal kri nerojenih otrok? Kateri Karmel, katera Kartuzija bo izprosila odpuščanje materam morilkam? Prizanesi, Gospod!

— — —

Svetlolasa glavica in modre oči iščejo v svet. Kako lep otrok je Pavel Oktavij! Zakaj Oktavij? Osmi otrok je v vencu sestic in bratcev. Pavel, Lojzek, Tomažek, zaradi njih in njihovih mamic, prizanesi nam, o Gospod! Prizanesi mojemu narodu!

Metka Mizerit

Materin jezik...

Ni tako nedolžna stvar pozabiti materin jezik, da ne bi bile s tem ogrožene tudi mnoge druge vrednote: povezanost z lastnimi koreninami in preteklostjo, z brati po krvi in veri, prva človeška in verska izkustva in še marsikaj. Ob 1100-letnici smrti sv. Metoda, ki jo letos praznujemo, še bolj spoznavamo vrednote naroda in jezika, tudi oznanjevanja v materinem jeziku kot občečloveški in krščanski vrednoti...

Jezik je bil vsa stoletja najvišje znamenje narodove biti, najdražja dota, ki so nam jo darovali predniki...

Danes je pri slovenskem človeku oslabela zavest o jeziku kot najdragocenejši kulturni vrednoti... Moral bi priti kakšen Trubar, Slomšek, Prešeren ali Cankar, ki bi zdramil našo jezikovno, duhovno in nacionalno brezbriznost ter ponovno odkril slovenski jezik kot najmočnejše potrdilo narodne samobitnosti.

(Družina)

Mrtvim bratom

Štirideset let je preteklo, ko je pred stolnico ustavila domobranca, obloženega z nahrbtnikom in puško na rami in čudno melanholijo v očeh.

„Kam greš?“ ga je vprašala.

„Grem, gremo,“ je nedoločno odgovoril.

Prijel jo je za roko: „Tudi ti pojdi! Ne veš, kaj se pripravlja. Borili se bomo. Vi, meščani, ne veste, kako je. Ves čas ste bili zaprti, ograjeni z žico in ne poznate resničnih razmer. Partizanom naklonjene hiše so že prebarvale svoje rjuhe z rdečo barvo, barvo krvi, napekle prepečenca in komaj čakajo njih slovesnega prihoda, da jih počaste kot zmagovalce. Pa potem? Se zavedajo, kaj bo potem? Zdi se mi, da bo marsikateremu žal navdušenja. Za pozdravi pride smrtni ples: obsodbe, zapiranja, mučenja, pobijanje, osramočenje. Celice se bodo napolnile z nedolžnimi žrtvami. — In, to je naša kri, naš rod, katerega je obsedlo sovraštvo!“

Melanholično je s pogledom zadnjič objel cerkveni stolp — ura je bila —, si popravil puško in ponovil „gremo!“

„Naš boj je bil in je še neenak! Si bomo kdaj spet postali bratje, en sam rod? Brez sovraštva, z resnično svobodo? Upam! A, težko verjamem, da bi mi to doživeli! Pozen sem. Ne pozabi na moje besede! Morda se bova še kje srečala...“

Nekega sončnega italijanskega jutra sta se spet našla. „Boštjan!“ je vznihena zaklicala. Boštjan je obstal in jo gledal „Pobeg se mi je skoraj čudežno posrečil, a ti ne veš, kaj in kako je bilo z drugimi! Ne brata ne prijateljev ni več.“

Z nekdanjim melanholičnim pogledom je preletel barake: „Torej to je sedaj naš dom, naše vse.“

Hotela ga je potolažiti, vzbuditi upanje, pa ni vedela kako. Uganil ji je misel: „Vem, mladi smo in svet je pred nami. Zaživeli bomo daleč drugačno življenje, a nekje, v dno duše bodo ostali spomini na vse tiste žrtve, ostala bo ljubezen, do njih, do daljne domovine.“

Obrnil se je in brez pozdrava odšel. S tesnobo je gledala za njim in bolelo jo je srce.

Rezi Marinšek

Dr. Marko Kremžar odgovarja

Politična emigracija brez političnega ogrodja bi izgubila svoj smisel...

„Svobodna Slovenija“ od 6. septembra 1984 je sporočila slovenski javnosti, da je na izpraznjeno mesto načelnika SLS-SKD — po smrti Miloša Stareta — bil izvoljen dr. Marko Kremžar.

Soustanovitelj Slovenskega srednješolskega tečaja, njegov večkratni ravnatelj in profesor od leta 1961 do danes, soustanovitelj Slovenskega visokošolskega tečaja in njegov predavatelj, soustanovitelj Slovenskega katoliškega akademskega društva, bivši predsednik Slovenskega katoliškega akademskega starešinstva, nekdanji predavatelj na slovenskem oddelku buenosaireske ukrajinske univerze, pisec črtic, zbranih v knjigi „Sivi dnevi“, pisec političnih in idejnih člankov v Svobodni Sloveniji, Svobodnih pogledih in Vestniku. Sodelavec Duhovnega življenja in avtor načelnih člankov ter razmišljanj o mladinsko-vzgojnih problemih. Predavatelj na raznih prireditvah, proslavah in v raznih organizacijah, predvsem iz slovenske narodne problematike in gospodarstva. Pesnik himne Slovenija v svetu. Avtor pravkar izšle knjige „Obrisi družbene preosnove“ pri Slovenski kulturni

akciji.

Po končanem univerzitetnem študiju na buenosaireski univezi — kjer je diplomiral kot računovodja, prejel licenciaturo in nato diplomiral kot doktor ekonomije — je začel praktično sodelovati v političnem delu. Leta 1960 je postal član zbora zaupnikov SLS, leta 1967 bil izvoljen kot član načelstva, leta 1983 pa kot podnačelnik za Južno Ameriko.

Današnji intervju z dr. Markom Kremžarjem želi odkriti bralec Duhovnega življenja, kaj misli in kako odgovarja na aktualna politična vprašanja sedanji načelnik SLS-SKD.

Kako bo SLS obhajala 40-letnico našega begunstva in komunistične diktature nad slovenskim narodom?

Slovenska ljudska stranka, ki temelji na krščansko demokratskih načelih, je del slovenske narodne skupnosti. Njeni člani in somišljeniki bodo ob 40-letnici narodne tragedije nadaljevali z delom, tam kjer so. Ponekod bodo sodelovali pri javnih spominskih manifestacijah, drugod se bodo mogli spominjati junakov in

mučencev le v krogu svojih družin, in nekateri s tiho molitvijo v globini svojega srca.

Katere so bistvene naloge SLS danes?

Politično delo v zdomstvu je precej različno od tega, kar poznamo pod to besedo v normalnih razmerah. Ker ima v domovini komunistična stranka popoln politični monopol, je dolžnost demokratičnih Slovencev v zdomstvu širiti zavest, da razvit in ponosen narod ne more in ne sme sprejemati totalitarnega družbenega okvirja — če hoče ohraniti v sebi voljo za življenje in rast. Ker je v zadnjem času komunistična vlada naperila svoje sile še posebej proti slovenščini — se boj za slovenstvo bije povsod, kjer je naš jezik ogrožen. To ni

več le vprašanje zdomstva in zamejstva. Ves narod mora strniti zdrave sile, da slovenstvo preživi naval načrtnega potujčevanja.

Krepitev slovenske zavesti med nami je del te velike naloge. Dokler žive kjerkoli po svetu Slovenci, ki ljubijo svoj rod, ter ne dopuste, da bi prišli pod ideološki, kulturni, gospodarski ali politični vpliv komunistične stranke, še utripa v narodu plamen svobode, ki se bo nekoč razplamtel.

Na kakšen način skuša stranka doseči svoje cilje?

Glavno delo stranke je posredovanje slovenskih narodnih ciljev vsem rojakom, pred vsem pa njim, ki trpe na lastni zemlji. To ni lahko, a je mogoče. Istočasno pa je treba še povečati delo za informacijo svetovne javnosti o slovenski preteklosti in sedanosti pa o naših zahtevah glede bodočnosti. To dosegamo s pomočjo tiska in osebnih stikov.

Kaj so po mnenju SLS narodni cilji?

Glede tega je strankin program jasen. Hočemo združeno, svobodno in samostojno Slovenijo. V tem je zapopadena ideja slovenske državnosti in pravične družbene ureditve, to je temeljnih vrednot, ki jih narod potrebuje za svojo rast.

Kakšne ljudi bi si želeli v stranki?

Zavedne in požrtvovalne Slo-

vence. Naj pojasnim, da ima stranka po svoji tradiciji poleg članov predvsem somišljenike. To pomeni, da je odprta vsem rojakom, ki so prepričani, da je krščanska družbena ureditev v demokratičnem okviru najboljše izhodišče za narodno rast.

Večkrat ponavljate besedo rast. Zakaj?

Ker mi je pri srcu. Vse, kar je živo, raste. Beseda rast predstavlja naravni red in življenjsko silo.

Kakšno je razmerje med SLS in SDS?

Razmerje s Slovensko demokratsko stranko, ki izhaja iz liberalnega pogleda na svet, je izredno dobro in more služiti kot vzor demokratičnega sožitja. Edini smo si v bistvenih zahtevah, ki zadevajo slovensko prihodnost, kar dokazuje več kot 40-letno sodelovanje obeh strank v Narodnem odboru za Slovenijo.

Kakšen politični razvoj predvidevate v Jugoslaviji in v Sloveniji?

Marksizem je ideološko izčrpan. Jugoslovanski totalitarizem je le še izraz skupinskega koristolovstva in njegovo propadanje je vedno hitrejše. Bodočnost je odvisna v veliki meri od narodove notranje sile in volje, da bo hotel svobodno zaživeti, ko se bo podrlo trhlo partijsko ogrodje. Kaj bo povod sprememb, ne ve nihče, a vzroki so jasno vidni.

Kako si razlagate dvojnost ame-

riške politike v zvezi s človekovimi pravicami; npr. Čile in Jugoslavija?

Vsako nasilje je slabo. Vendar marsikatera vlada meri „človekove pravice“ v drugih državah ne po stopnji nasilja, temveč z ozirom na „popularnost“ režima, ki krivico dela. Popularnost pa večajo ali manjšajo sredstva javnega obveščanja. Zarota molka v tisku, o kateri je pisal že Pij XI. je danes prav tako resnična kot tedaj. Od tod nedoslednosti nekaterih vlad, ki delujejo pod vplivom javnega mnenja.

Načelno stališče SLS do Jugoslavije in samostojne države Slovenije?

Jugoslavija trenutno obstaja in v njej živi večji del našega naroda. To je treba upoštevati, a ne pomeni, da gre za kako „zgodovinsko nujnost“. SLS zahteva slovensko državno samostojnost in pravico naroda do svobodne odločitve o vstopu ali izstopu v kakršnokoli zvezo držav. To je jasno izraženo v izjavi stranke ob njeni 90.letnici.

Mnenje o svetovnem komunizmu. Ali se bo še širil in kako si predstavljate njegov poraz brez atomske vojne?

Komunizem ima kljub svoji praznini še dovolj moči, da razkraja ali pa obvladuje narode s surovo silo. Vendar je čas njegov največji sovražnik, ker dokazuje, da je na podlagi njegove teorije mogoče rušiti, a nemogoče graditi.

To so Kitajci npr. že spoznali. Njegovi pripadniki, tudi v Jugoslaviji, bodo zapustili v praksi komunistično idejo prej, predno se bodo upali priznati, da so se glede nje motili. Priznati zmoto bo namreč pomenilo dati prav njim, ki so se borili proti komunističnemu totalitarizmu od vsega početka. Generacije nekdanjih revolucionarjev odmirajo. Nova generacija bo drugačna, a to ne pomeni, da bo že nujno krščanska ali demokratična. Vrednote v družbi ne zrastejo same od sebe. Zanje se je treba boriti, delati, vztrajati, trpeti in mnogo moliti. To je v resnici proces spreobrnjenja, ki ga je težko predvidevati, a v katerega smemo trdno verovati.

In zrušenje komunizma z novo revolucijo?

Ne verjamem v koristnost revolucij.

Kristjan še zna boriti brez orožja. Ne išče žrtev, temveč se sam neprestano žrtvuje. Naše orožje je resnica, in ljubezen do naroda edina taktika.

Zakaj smo se torej borili kristjani med revolucijo tudi z orožjem?

Ker nam je komunistična stranka revolucijo in državljansko vojno vsilila. Samoobramba je človekova pravica in dolžnost.

Ali pričakuje SLS zase oblast, ko bo konec komunizma?

Narodu je treba najprej služiti.

ti. Dvomim, da bi kdo, ki danes deluje v SLS, iskal svojo korist ali oblast. Stranka v sedanjih razmerah služi narodu s tem, da mu predlaga način družbene ureditve, o katerem je prepričana, da je za narod najbolj primeren, ker je osnovan na krščanskih resnicah in demokratskih metodah. O tem, komu naj zaupa oblast, mora odločati narod na svobodnih volitvah, in v okviru svobodno izglasovane demokratične ustave.

Kdaj ste se odločili za delovanje na političnem področju?

Veste, da delam v slovenski skupnosti že od dijaških let. Dolgo se nisem vključil v organizirano politično delo, ker se mi je zdelo, da je dovolj drugih, ki to dobro opravljajo. Končno sem spoznal, da bi politična emigracija brez političnega ogrodja, ki ga predstavlja SNO z demokratičnimi strankami, izgubila svoj smisel, pa čeprav bi bila prosvetno, društveno in kulturno še tako delavna. Komunistična stranka ne sme imeti v narodu političnega monopola, če hočemo, da bomo Slovence ponovno zaživel kot svoboden in samozavesten narod. Zato sem na povabilo g. Stareta pričel zahajati pred leti na sestanke SLS in prevzemal polagoma v njeni organizaciji odgovornosti. Odločitev je bila v tem, da sem uvidel potrebo političnega udejstvovanja tudi v zdomstvu ter spoznal, da gre pri tem resnično za delo v prid slovenskega naroda.

Pogovarjal se je **Stane Snoj**

Slovenija v svetu

Marko Kremžar

Slovenija, zapojmo ti
iz polnega srca,
naj pesem naša zadoni
prek zemlje do neba!
Slovenija, naš skupni dom
med biseri sveta,
z lepoto te obdal je Bog
od morja do gorá.

*Sloveniĵa, moj dom brez mej,
ker nosim te s seboj!
Kĵer rod je moj — kĵer sin je
tvoj,
tam si, Slovenija!*

Slovenija, Slovenija,
si naša skupna vez,
ker vsak rojak ohranja te
v srcu kakor kres.
Ta kres se širi v daljni svet,
nikjer mu ni meja,
zatona tvoji zarji ni,
mati Slovenija!

Sloveniĵa, moj dom...

Moj narod — svobodnjakov rod
si kneze voli sam,
muĵencev je, junakov plod,
ki ne boji se ran.
Iz tisoĉletnih korenin
poganĵa naša rast.
Resnico ljubimo in mir,
svobodo, vero, ĉast!

Sloveniĵa, moj dom...

V mogoĉnem zboru narodov
slovenski glas zveni:
zahtevamo nov, bolĵši svet,
kĵer bratje bomo vsi!

Po zemlji vsej slovenski rod
ustvarja in gradi
z naporom uma, svojih rok
ĉloveĵtvu sreĉne dni.

Sloveniĵa, moj dom...

Slovenska pesem, delo, kri,
tribarvni prapor naš,
na modrem polju zvezde tri
ponosno nam vihraš!
Slovenijo, slovenski rod
Bog veĉni ĉuva naj
pred zmoto in sovraĵnikom
sedaj in vekomaj!

Sloveniĵa, moj dom...

(Uglasbil Joĵe Osana)

Škof Rožman - škof dveh kongresov

Škof Rožman je na prvem evharističnem kongresu za vse katoličane v Jugoslaviji, ki se je vršil v Zagrebu l. 1930., izjavil, da bo prihodnji kongres v Ljubljani. Škofje so njegovo izjavo vzeli na znanje. Priprava in izvedba kongresa je bila naloga ljubljanske škofije. Rožman je imenoval poseben pripravljalni odbor, predsedstvo odbora pa je koncem septembra 1934. poveril dr. Stanislavu Žitku, odvetniku v Ljubljani. Za uspeh kongresa se je mnogo molilo. Po vsaki pridigi in po litanijah se je ves čas do kongresa opravljala posebna molitev, v kateri so verniki prosili Jezusa, ki je v zakramentu presv. Rešnjega Telesa resnično, dejansko in bistveno pričujoč, naj blagoslovi delo evharističnega kongresa in ga venča s popolnim uspehom. Škof Rožman je oktobra 1934. uradno naznanil, da se bo kongres vršil v dneh 28., 29. in 30. junija 1935.

Poleg bližnje priprave pa se je ves čas Rožmanovega škofovanja vršila tudi daljna priprava na evharistični kongres. Prirejali so se pokrajinski in dekanijski evharistični shodi. Tako n. pr. evharistični dan 15. avgusta 1932. na Jesenicah ali veliko evharistično slavje istega leta v Novem mestu. Pripravljala se je mladina, ki je prirejala akademije z evharističnim sporedom. In končno so se pripravljali vsi verni Slovenci s

premagovanjem in žrtvami za uspeh evharističnega kongresa. Dodajmo še kot neko slovensko posebnost takoimenovane „Rožmanove križe“. Po naših gričih in gorah so zrasli kot gobe po dežju. Kakor so nekdanji naši pradedje našli najzvvišenejša in najlepša mesta, da so na njih zgradili na stotine za našo zemljo tako značilnih cerkvic, tako je sedaj gorečnost za slavo evharističnega Kralja izbrala najvidnejše točke v fari in jih zaznamovala s križem. Evharistični ali „Rožmanovi križi“ pa našega ljudstva niso pripravljali samo na bližnji evharistični kongres, ampak tudi na temno bodočnost, ki se mu je z naglimi koraki približevala. Pomen teh križev so namreč pravilno cenili tudi nasprotniki Kristusovega kraljestva, ki so naslednja leta v strastnem sovraštvu do vsega božjega te križe skrunili in podirali.

Škof Rožman je proglasil Marijo Pomagaj z Brezij za pokroviteljico evharističnega kongresa. Ljudstvo pa je to misel pozdravilo z velikim navdušenjem. Marijina pot z Brezij v Ljubljano je bila tako zmago-slavna, obenem pa tako prisrčna, da takega zmagoslavja ljudje že dolgo niso pomnili. V Ljubljani pred stolnico je čakal škof Rožman v spremstvu škofa dr. Kvirina Bonefačiča iz Splita, škofa dr. Jeromina Mileta iz Splita in škofa

Alojzija Mišića iz Mostarja.

Marijin prihod je pred stolnico pričakoval tudi sivolasni nadškof Jeglič. Ker pa je zanj čakanje bilo utrudljivo, ga je kancler Jagodic odpeljal v škofijski dvorec. Ko je Marija dospela, pa je nanj pozabil. Nadškof je prišel v stolnico šele proti koncu slovesnosti, ko je bila podoba Marije Pomagaj že na oltarju sv. Dizme. Ko so ga ljudje ugledali, so se mu umikali, da se je prerinil skozi gnečo do oltarja. Pogledal je k Mariji, molil, kot more moliti le svetnik, in naenkrat zajokal kot srečen otrok, ki je zopet zagledal svojo ljubljeno mater.

Sledili so nepopisno lepi dnevi. 2500 dečkov in deklic, mladcev in

mladenk je prejelo Marijinega Sina v sv. obhajilu in mu obljubljalo zvestobo do smrti. In Marija je to mladino s svojega prestola blagoslavljala. 29. junija 1935. popoldne je na Stadionu bilo prvo slavnostno zborovanje, h kateremu se je zbralo 50.000 ljudi. Poleg poljskega kardinala Avgusta Hlonda, ki ga je papež Pij XI. poslal na kongres kot svojega zastopnika, so se tega zborovanja udeležili apostolski nuncij v Beogradu, msgr. Hermenegild Pellegrinetti, in skoraj vsi jugoslovanski škofje. Čarobna je bila evharistična kongresna noč s procesijo mož in fantov na Stadion. Procesija je spotoma naraščala kot reka ob neurju in nazadnje zajela 3.500 mož in fantov. Tretji dan kongresa, 30. junija, je bila na Stadionu slovesna maša papeževega legata, kardinala Hlonda. Nad 100.000 vernikov je bilo pri njej navzočih. V glavni kongresni procesiji je škof Kožman nosil Najsvetejše, spremljala pa je procesija tudi Marija Pomagaj.

Takoj naslednji dan po sklepu kongresnih svečanosti so se jugoslovanski škofje s kardinalom Hlondom na čelu odpeljali na Brezje, da so se Mariji Pomagaj zahvalili, ker je z veliko materinsko ljubeznijo vršila službo zaščitnice evharističnega kongresa.

Zadnja velika verska prireditve v Sloveniji tik pred začetkom druge svetovne vojne je bil VI. mednarodni kongres Kristusa Kralja v Ljubljani. Zamisel kongresov Kristusa Kralja je slovenska. Njen začetnik je duhovnik in častni kon-

zistorialni svétnik Janez Kalan. V dneh od 25. do 29. maja 1938. se je v Budimpešti vršil 34. mednarodni evharistični kongres. Škof Rožman se tega kongresa ni udeležil, za njegov uspeh pa se je v ljubljanski škofiji po njegovem naročilu veliko molilo. Na zadnjem slovesnem shodu budimpeštanskega evharističnega kongresa se je po zvočnikih v raznih jezikih razglasilo, da bo leta 1939. v Ljubljani VI. mednarodni kongres Kristusa Kralja. To vest je po eterskih valovih poslal v svet svétnik Janez Kalan. V Ljubljani ni nihče o tem načrtu ničesar vedel. Tudi s škofom Rožmanom Kalan nikdar prej ni o tem govoril. Da se je v Budimpešti naenkrat za to odločil, je treba pripisovati njegovi zadregi in gorečnosti. Razne narodne skupine so po radiu naznanjale, katere verske prireditve se bodo v bližnjem času pri njih vršile. Samo Slovenci niso imeli ničesar na sporedu. V tej zadregi stopi k mikrofону Janez Kalan in napove to, kar mu je najbolj ležalo na srcu: Bodoči kongres Kristusa Kralja! In ta naj bo v Ljubljani!

V zadnji številki Škofijskega lista za leto 1938. je škof Rožman objavil pastirsko pismo, v katerem duhovnikom in vernikom sporoča, da se bo v času od 25. do 30. julija 1939. v Ljubljani vršil VI. mednarodni kongres Kristusa Kralja. V pismu razloži tudi namen kongresa: Priznati Jezusa Kristusa za našega Kralja in Vodnika, zavedati se te velike resnice in dosledno po tej resnici tudi ravnati.

Nekako v tem času je v Ljubljano dospela tudi vest, da je papež Pij XII. za svojega odposlanca na kongresu Kristusa Kralja določil poljskega kardinala Avgusta Hlonda. Ta vest je še bolj pospešila zadnje priprave na to veliko versko manifestacijo.

Vse dni od 26. do 29. julija so dopoldne in popoldne bila študijska zborovanja. Govorili so najznamenitejši znanstveniki in voditelji katoliškega življenja raznih narodnosti. Predaval so trije Slovenci: nadškof dr. Josip Ujčić, vseučiliški profesor dr. Viktor Korošec in dr. Stanislav Žitko; po dva Nemca, Italijana, Francoza in Poljaka ter po en Madžar, Slovak in Španec; skupno torej 14 predavateljev. Drugi del kongresa pa so izpolnjevale zunanje manifestacije, v katerih so udeleženci javno izpovedali svojo vero, ljubezen in zvestobo Kristusu Kralju. Posebna točka na kongresu Kristusa Kralja je bila „Igra o kraljestvu božjem“, v katerem je nastopalo nad 3000 oseb. Igro je posebej za to priliko napisal profesor Niko Kuret, režiral pa jo je Ivo Peršuh. Igrali so jo zvečer pred glavnim kongresnim dnevom, v soboto, 29. julija. Igra predstavlja večno borbo med nadangelom Mihaelom kot predstavnikom svetosti in čednosti ter vodnikom Kristusu zvestih, ter Antikristom (Luciferjem) kot predstavnikom zla, greha in strasti in voditeljem vseh božjih nasprotnikov. Posebnost te igre je bila v tem, da so pri njej sodelovali tudi gledalci. Teh je bilo okrog petde-

settisoč. Moč igre in režije jih je tako priklenila, da so vsi postali igralci. Vsi so vzklikali, vsi peli, vsi kakor po nevidni moči gnani, da izpovedujejo svojo vero.

Kanonik Josip Šimenc je po kongresu Kristusa Kralja v mesečnik „Bogoljub“ priobčil svoja razmišljanja o kongresu. Med drugim opozarja na okolnost, da se je ob kongresu kar naprej govorilo o mučeništvu za Kristusa Kralja. O mučeništvu je govoril kanonik Anton Sancho, ki je zastopal na kongresu španske škofo. Italijanski je-

zuit O. F. Pellegrino pa je dejal: „Množice se morajo spet vaditi v želji po mučeništvu, Kristjani se morajo spet vzgajati za to, da bi bili sposobni za mučeništvo.“ Mnogi udeleženci kongresa Kristusa kralja v Ljubljani so kmalu dokazali, da njihove obljube niso bile prazne besede in so se za svojega Kralja borili tudi za ceno lastnega življenja.

V tem je največji pomen kongresa Kristusa Kralja.

Povzel po Kolaričevi knjigi
Marjan Schiffrer

DOBRO JUTRO, SVETA MAŠA!

V temó pred zoro,
ko še zemlja drema, ko še bolj zavija se v megló,
„Še malce!“ zvezdam šepeta in drema,
ptički „Dobro jutro!“ zapoje.

Kot pevci v operi pojoč čebljajo,
zdramljeni se dneva vesele.
Morda ker svet z višin neba poznajo.
Ali ker lahko drugam lete.

Potem še zemlja nočno haljo sleče;
luč, oblake, dež nadene si.
Saj dolgo pot za sabo k soncu vleče,
pot, ki se nikdar ne ponovi.

Ah, jutro: kaj me znova plašiš?
Šel te bom v Usmilenje prejet.
Ves svet je vanj pogreznjen v Sveti maši,
h Križu tisto Dolgo Noč prižet.

Vladimir Kos

Koper ima škofa pomočnika

25. marca letos je apostolski sedež imenoval Metoda Piriha za škofa koadjutorja (pomočnika) koprskemu škofu Jenku s pravico nasledstva.

Metod Pirih je bil rojen 9. maja 1936 v Srednjem Lokovcu, naselju na vzhodni Banjški planoti. Osnovno šolo je obiskoval v domačem kraju, gimnazijo pa v malem semenišču v Pazinu, kjer je tudi maturiral. Leta 1956 je prišel v ljubljansko bogoslovje in se vpisal na Teološko fakulteto v Ljubljani. 29. junija 1963 je bil posvečen v duhovnika in bil imenovan za kaplana v Sočkanu. Po prihodu škofa Jenka na Primorsko je postal njegov tajnik in to službo je opravljal polnih deset let.

V Rimu je opravil podiplomski študij duhovne teologije in leta 1976 dosegel magisterij. Po vrnitvi v domovino je postal spiritual v ljubljanskem bogoslovnem semenišču. Kot vzgojitelj bodočih duhovnikov je ostal v Ljubljani vse do lanskega poletja, ko ga je

škof Jenko imenoval za generalnega vikarja v Kopru.

Novemu škofu izreka čestitke tudi naša revija in mu želi v njegovi odgovorni službi veliko božjega blagoslova in veilkodušne pomoči sodelavcev.

Po revoluciji (v Sloveniji) ohranjena življenja niso sad slučaja, temveč božje volje. Življenje nam je bilo podarjeno, z njim pa vrednote, dolžnosti in pravice. Naši bratje, očetje in prijatelji, del slovenskega naroda, so dali življenje za vero, za svobodo in za slovensko samobitnost... Del Slovenije je moral v tujino, da z življenjem pomaga ostalemu narodu ohranjati predvsem tiste vrednote, ki so pod komunistično tiranijo v največji nevarnosti, da prično bledeti. — Posredovati našim bratom doma in po svetu zgodovinsko resnico ter smisel za svobodno in samostojno življenje v enakopravni družbi narodov, je naša naloga...

Dr. Marko Kremžar na Slovenskem dnevu 1985.

Točka Omega

Človek bo deležen povelja-nja...

Ob tej perspektivi se lahko kri-stjan zafantazira o nebesih po svoji všeči. In njegove fantazije mogoče ne bodo imele manj zase kakor ne vem kakšne pojmovnov-ščine teologov. Bog se tako in ta-ko ljubeče smehlja obojim.

Na vsak način se teologi stri-njajo v enem: da bodo nebesa po-menila nepredstavljivo potešitev človekove sle po sreči.

„Spoznal sem, da je človek ro-jen za srečo,“ pravi Pierre Bezu-hov na kraju Tolstejeve mojstro-vine Vojna in mir: veliki umet-nik je dejansko v svoji intuiciji terjal za človeka nebesa.

Kristjanova domišljija ima na voljo, da si to srečo predstavlja na vse mogoče načine.

Za umetnika so lahko nebesa tudi neizrekljiv opoj z nadčlove-škim romanom, simfonijo, slikar-stvom.

Za znanstvenika so lahko ne-besa tudi prepaden opoj z etimo-logijami, številkami, formulami, eksperimenti.

Za politika so lahko tudi nad-človeška kuloarska blaženost, ek-staza telefonov in manifestov.

Za pedagoga razred genijev, ravnatelj iz iste snovi kot sanje, ob mesecu pa izplačilna kuverta iz vsemogočne valute.

Za kmeta biblijski grunt, v va-lovanju nebotičniških žit in v ši-

benju hiperidskih sadovnjakov, brez davkov.

Za delavca tovarna iz sinjine, kjer, ponosni samoupravljaec, diktira glasbo fantastičnim stro-jem, zbitim iz same luči.

Za planinca eno samo neizčrpno pogorje, eno samo prodiranje med zmeraj bolj slepeče otoke rododendrona in med vedno bolj vab-ljive previse.

Za gobarja eno samo fantastič-no gobišče, v svetlih fugah nesmrtnih gozdov, v mišem eksplo-diranju micelijev.

Za zaljubljenca en sam ljube-zenski srh, večna svežina prve ljubezni.

Za socialista stanje, v katerem je vsakomur dano po njegovih po-trebah.

Za konservativca: vračanje v neki večni pravljичni Nazaj.

Kdo bi utegnil reči, da to niso krščanska nebesa, ampak musli-manska. Dejansko se božja Lju-bezen vsem tem našim predsta-vam smehlja. Kakor se na primer smehlja oče sinčku, ki za Miklav-ža sanja v nastavljenem čevlju na oknu vpregico na vzmet, pa ga zjutraj čaka sredi sobe v ro-žah električni vlak, v šviganju vagončkov in v bliskanju signa-lov. In oče poklekne k napravi, da se sam vključi v očarljivo igro. Igrati se hoče tudi sam, kolikor mu sinček v svoji ekstazi dopu-šča...

Alojz Rebula

Ne „Dovoljeno - prepovedano“, temveč „Dobro - zlo“

Besedilo teoloških strokovnjakov o intervjuju dr. Grmiča (Jana 46/1984) in izjavi Slovenske pokrajinske škofovske konference ob njem. Besedilo je objavila „Družina“ 1/1985.

A. MORALNO TEOLOŠKA VPRAŠANJA

Izvor moralnih načel

1. Trditev (dr. Grmiča, op. DŽ), da so „moralni principi vere bili izdelani po samostanih in so imeli že takrat, ko so nastajali, bolj malo zveze z življenjem“, in so zato „toliko manj življenjski danes“, saj tudi „cerkvena morala že dolgo ne oblikuje več miselnosti ljudi“, more zavesti hralca do napačnih in krivičnih sklepov, tako na primer, da so moralna načela „izdelana“ samovoljno, brez ozira na evangelij in božje zapovedi, brez globljih razumskih in življenjskih utemeljitev, da je njihova veljavnost in obveznost odvisna od izpolnjevanja oziroma neizpolnjevanja.

a) Gotovo je treba razlikovati moralno teološke sisteme ali šole, ki so nastali v določenem času ali okolju, in pa moralni zakon, ki si ga človek ne postavlja ali izbira sam, temveč ga odkriva v sebi. Koncil pravi: „Na dnu vesti človek odkriva postavbo, ki si je ne daje sam, temveč se ji mora pokoravati. Glas te postavbe ga vedno kliče,

naj ljubi in dela dobro ter se izogiblje zlega... Kajti človek ima v svojem srcu od Boga zapisano postavbo, in poslušen ji biti, ravno v tem je človekovo dostojanstvo, in po njej bo človek tudi sojen. Vest je človekovo najbolj skrito jedro in svetišče... Po vesti se na čudovit način razodeva postavba, ki se izpolnjuje v ljubezni do Boga in do bližnjega“ (Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu /odslej CS/ 16). V odkrivanju in razumevanju moralnega zakona pa je človeku v pomoč ne le božje razodetje (naj omenimo deset zapovedi, Kristusov evangelij in Pavlova pisma), marveč tudi cerkveni nauk in bogata dediščina človeštva, njegovih iskanj, prizadevanj in izkušenj. Seveda tudi ni najbolj pomembno, kdo, kje, kdaj... je določeno moralno načelo zapisal in tako njegovo vsebino formuliral, marveč je pomembna resnica sama, njena zakoreninjenost v božji volji in njeno življenjsko sporočilo.

Sicer pa o vlogi samostanov in menihov za znanost, kulturo, umetnost, umno gospodarstvo in še marsikaj drugega tako v našem kot evropskem prostoru ne kaže po-

navljati pozitivnih ugotovitev. To-liko bolj to velja za teološko zna-nost. — O vlogi redovnikov glej zbornik Redovništvo na Sloven-skem. Benediktinci, Kartuzijani, Cistercijani, Ljubljana 1984.

b) Statistične in druge ugotovitve, da se ljudje držimo ali ne dr-žimo moralnih načel, še nič ne povedo o njihovi obveznosti. Mor-alnemu načelu nasprotna praksa kvečjemu pove, da tega načela ne poznamo ali da nam je njegovo spolnjevanje težko ali smo ga v določenem primeru kakor koli ob-šli bodisi iz slabosti, pod vplivom javnega mnenja ali zaradi notra-nje upornosti. Gotovo je, da so nekatera moralna pravila in njih-o-vi sklepi za določena življenjska področja prigodna, se pravi, da so že v svojem nastanku odvisna od zunanjih dejavnikov (zgodovin-skih, družbenih, miselnih znanstve-nih...). Temeljni moralni zakon, ki ga človek nosi zapisanega v notranjosti, pa je v svojem bistvu nespremenljiv in za vse obvezujoč. Temelji namreč v Bogu in v člo-vekovi osebni in družbeni naravi.

Temeljno vprašanje moralnega življenja ni v tem, kaj je „dovolje-no in kaj prepovedano“ (besedilo vprašanja v intervjuju), marveč, kaj je dobro in kaj zlo. Tako gle-danje razodeva pozunanjeno razu-mevanje in sprejemanje moralne-ga zakona. Pristno razumevanje moralnega zakona pa je v tem, da ga sprejemamo kot pot in u-smeritev k uresničevanju dobrega in spolnjevanju božje volje, ki je

za vernega človeka zadnje merilo nra-vnega življenja.

Vprašanje splava

2. Vprašanje splava je zlasti v našem času in naših razmerah zelo žgoče, zaradi različnih vidikov in nesporazumov pa tudi zelo zaplete-no. Intervju se dotakne nekaterih načelnih vprašanj, rešuje pa neka-tere mejne primere. Iz odgovorov je jasno, da je splav zlo. Vendar so nekatera izvajanja nedorečena, znanstveno in teološko premalo u-temeljena, zato nejasna in morejo marsikoga zavesti v zmoto in na-pačno ravnanje.

a) Avtor intervjuja pravi: „Jaz ne bi rekel (da je splav) umor. Nekaj drugega je, če preprečiš ob-stoj nečemu, kar morda še ni člo-vek v polnem pomenu, za kar še ne veš, kakšno je, kot pa če umoriš koga, ki stoji pred teboj.“ Pri tem se sklicuje na Tomaža Akvinskega (1225—1274), ki je svoja stališča prevzel od Aristotela (384—322 pred Kristusom), ter na nekatere sodobne teoretike, ki menijo, da spočeto bitje postane človek v pol-nem pomenu besede šele na dolo-čeni stopnji razvoja zarodka. S psihološko izkustvenega, ne pa z moralnega vidika obstaja sicer raz-lika med uničenjem življenja že rojenega človeka in uničenjem še nerojenega bitja. Res je, da neka-teri znanstveniki menijo, da more-mo govoriti o človeku kot samo-stojni osebi in nosilcu človekovih pravic, med katerimi je pravica do

življenja prva in temeljna, šele po določenem obdobju razvoja v materinem telesu. Antropološke vede, filozofija in teologija z vso upravičenostjo iščejo določnejši odgovor, kdaj se človeško življenje začne in kdaj se to življenje konča. Vse to raziskujejo, ne da bi življenje uničevale, marveč da bi ga zavarovale in v polnosti spoštovale.

Z vidika sodobne genetike, embriologije je gotovo, da je spočetje nedvoumen začetek novega, samostojnega, od matere različnega življenja. Znanstveniki trdijo, da ni mogoče določiti neke druge jasne črte tega začetka, prav tako ni mogoče ugotoviti nekega drugega kvalitativnega skoka v razvoju zarodka. Jerome Lejeune, svetovno znani strokovnjak za genetiko iz Pariza, pravi: „Življenje ima zelo dolgo zgodovino, toda vsako bitje ima točno določen trenutek začetka: spočetje... V trenutku, ko se 23 očetovih kromosomov združi s 23 materinimi kromosomi, so uresničene vse (genetske) informacije, ki so potrebne, da bi določile prirojene lastnosti novega individua.“

Cerkev poudarja, da „je treba življenje takoj od spočetja naprej varovati z največjo skrbjo (CS 51). Isto trdi tudi Izjava Kongregacije za verski nauk (1974), ko pravi: „Cerkveno izročilo je vedno učilo, da je človeško življenje treba varovati in ga podpirati tako na začetku kakor v različnih dobah njegovega razvoja... Prav vsakemu človeškemu življenju gre spoštovanje

vse od tistega trenutka, ko se začne delitveni proces.“ Gre za življenje, ki ni ne materino ne očetovo, temveč življenje novega človeškega bitja, ki raste samo zase. To ne bi nikoli postalo človek, ko bi to že tedaj ne bilo“ (Veselje in veličina življenja, Cerkveni dokumenti 4, Ljubljana 1980, št. 6, 12). Podobno so nekajkrat izjavili tudi jugoslovanski škofje (Spomenica 1968, Pastirsko pismo 1979; slednje glej v CD 4). Zato koncil trdi: „Splav in usmrnitev otroka sta gnusna zločina“ (CS 51).

b) Čeprav nekateri moralisti opozarjajo, da ne smemo glede začetka človeškega življenja „trditi več, kot je mogoče znanstveno dokazati“, vendar poudarjajo, da „nam to ne daje nobene moralne gotovosti, da nimamo opraviti s človeško osebo, prav tako nam dvom ne daje nobene pravice, da zarodku (embriju) odrekamo temeljno človeško pravico do življenja“ (prim. B. Häring, *Liberi e fedeli in Cristo*, III, Roma 1981, 27—29). Izjava omenjene kongregacije pa pravi: „Z moralnega stališča je gotovo: čeprav bi nemara dvomili, ali je plod spočetja že človeška oseba, je objektivno težek greh že izpostavljanje nevarnosti da bi ubili človeka“ (št. 13). V dvomu smo namreč dolžni iskati resnico, kajti, vse, kar ni iz prepričanja, je greh“ (Rim 14, 15).

c) Pomislek, izražen v intervjuju, da je „morda otrokovo rojstvo večje zlo kot pa splav“, je mogoče pravilno razumeti samo s psihološ-

kega stališča tistih, ki so v hudi življenjski stiski, nikakor pa ne z moralno-teološkega stališča. Objektivno gledano, otrokovo rojstvo ne more nikoli biti večje zlo kot splav, ki je — moralno gledano — umor nedolžnega bitja, ki se ne more braniti in za katero imajo mati in tudi drugi moralno odgovornost, da ga branijo in zanj skrbe.

d) Mejni (ali skrajni) primeri — že ime nakazuje, da ti primeri niso tako pogosti, kot se kdaj navaja — zahtevajo posebno pozornost, premislek in pastoralno pomoč, zato jih moralna in pastoralna teologija posebej obravnava. Direktnega namernega splava moralna teologija iz katerih koli razlogov (socialnih, medicinskih; evgeničnih, etičnih) ne odobrava. Dopušča pa aplikacijo (uporabo) tako imenovanega načela dejanja z dvojnimi učinkom. Zaradi važnih razlogov se na primer človek sme odločiti za dobro dejanje (zdravljenje), čeprav bo sledil tudi drugotni učinek (na primer odprava plodu), a to le pod določenimi pogoji, ki so znani iz moralne teologije. Temeljno vprašanje pri takem dejanju je človekov namen. Ta je v primeru namernega splava izrečno usmerjen na odpravo plodu in zato v nasprotju z božjo postavo, pri indirektnem splavu pa hoče zdravje matere, kar ima kot neizogibno posledico tudi odpravo plodu. Take mejne primere je mogoče moralno in človeško reševati v osebnem in odkritem pogovoru s prizadetimi.

V primeru ogroženosti matere in otroka (medicinska indikacija), ne moremo svetovati splava, ker to pomeni direktno hoteti nekaj slabega, marveč ga v nekaterih čisto določenih okoliščinah skušamo razumeti in opravičiti kot drugotni učinek reševanja materinega življenja. Če pa genetske preiskave kažejo, da se bo otrok rodil nenormalen, da bo telesno ali duševno kakorkoli prizadet, materino zdravje sploh ni ogroženo. Verjetnost, da se otrok ne bo rodil normalen, je zelo različna. Zaradi verjetnosti pa je etično nedopustno uničiti življenje. Kdo namreč človeku daje pravico, da bi sodil in odločal o vrednosti življenja, ki je kakor koli prizadeto? Po tem načelu bi lahko odločali tudi o življenju že rojenih otrok ali odraslih ljudi, ki so prizadeti. Kam vodi taka miselnost, je jasno. Izkušnje zadnjih desetletij so nam zelo zgovorno opozorilo.

Gotovo je, da so tako imenovani mejni primeri tako za mater kot tudi družino in svetovalce (zdravnike, duhovnike) zelo zapleteni. Prinašajo osebne stiske, dvome in negotovosti, hkrati pa zahtevajo osebno odločitev. Zato je treba najprej jasno razločevati moralno teološko, kazensko pravno in pastoralno odgovornost in človeško razumevajoče reševanje tega vprašanja in čisto določene osebne okoliščine prizadete osebe, njene moralne zavesti in njenega odločanja v lastni vesti. Nerazumljiva je izjava, da (avtor) v takih primerih

skuša biti „bolj človek kot duhovnik“. Ali pomeni biti človek to, da imamo razumevanje za mater, biti duhovnik pa ne? Ali pomeni biti človek to, da se ne zmenimo za božjo postavo in moralna načela, biti duhovnik pa brezobzirno zastopati neživljenjska moralna načela, ki so bila „izdelana po samostanih“? Ali ne dajejo duhovniku njegova zvestoba božjim zapovedim, poznavanje človekovega položaja, pastoralna odgovornost in resnica o božjem usmiljenju še več možnosti, da lahko materi pomaga? O Bogu kot gospodarju življenja in o njegovi previdnosti, o človekovi upornosti in grešnosti, o prizadevanju za zvestobo božjim zapovedim, tudi če to od človeka zahteva žrtve, o božjem usmiljenju in odpuščanju, če smo morda storili napačen korak, ni v intervjuju nobene besede. Tega duhovnik in škof v intervjuju, ki je napisan za tako široko javnost, ne bi smel prezreti.

Urnvananje spočetij

3. Trditev, da je za uradno Cerkev oboje (splav in kontracepcija) skoraj eno in isto, ni točna, čeprav v vsakdanjem izražanju to nekateri premalo razločujejo. Dovolj je, če omenimo cerkvene dokumente zadnjega časa (Cerkev v sedanjem svetu, 1965; okrožnica o posredovanju človeškega življenja, 1968; apostolsko pismo o družini, 1981). Pač pa je intervju tako z medicinskega kot z moralno teološkega stališča tako posplošen, da nepou-

čenega bralca skoraj nujno zavaja do napačnih sklepov.

Temeljno vprašanje, kakor ga v tej zvezi razlaga Cerkev, je tako imenovano odgovorno starševstvo, to je upravičene dolžnosti urejenja spočetij. To ni morda zgolj vprašanje sredstev. Pri odgovornem starševstvu gre za človekovo pripravljenost sprejeti otroka in biti v službi življenja, pa tudi za nagibe in ne le za metode, zakaj in kako urejati spočetja. Odgovorno starševstvo je tudi v tem, da se zakonca v nekaterih primerih ne odločita za spočetje otroka, če v vesti presodita, da v teh razmerah ne moreta imeti več otrok in to odgovornost sprejemata pred Bogom.

Cerkev spodbuja znanstvenike, naj proučujejo celovitost človeške narave in v tej zvezi tiste načine urejanja spočetij, ki to naravo v kar največji meri upoštevajo. Pri tem priporoča vernikom, da upoštevajo ugotovitve sodobne medicine, ki nam posreduje naravne metode urejanja spočetij.

Če je res, kakor je zapisano v intervjuju, da „mnogi duhovniki gledajo na kontracepcijo življenjsko in razumevajoče in jo celo priporočajo“, to pomeni, da ali premalo poznajo nauk Cerkve in ga zato ne upoštevajo, ali da neodgovorno ocenjujejo različne metode in nekritično medicinsko in etično škodljive in dvomljive metode, ker morda to področje premalo poznajo. Kolikor bi bilo res, da duhovniki tako ravnajo, je bila izjava

škofov potrebno opozorilo tudi zaradi duhovnikov samih, če hočejo ostati zvesti cerkvenemu nauku in svojemu poslanstvu.

Trditev, da je treba izbirati „manjše zlo“, je načelno pravilna tedaj, ko ni tretje rešitve. Pri tem pa je treba vedno najprej razčistiti, kaj je manjše zlo in katera področja primerjamo med seboj.

Stavek, da je način, „kako se zakonca zaščitita pred nezaželeno nosečnostjo, predvsem njuna stvar in stvar zdravnika“, je mogoče pravilno razumeti, če so zakonci in zdravnik pripravljeni upoštevati tudi moralna načela oziroma nauk Cerkve in po njem odgovorno oblikovati svojo vest. Pri tem ne gre toliko za medicinski vidik, marveč tudi in predvsem za etično vprašanje, to je vrednotenje nagibov in sredstev (saj so npr. nekatera sredstva abortivna).

Cerkev priznava upravičenost uporabe kontracepcijskih sredstev tedaj, ko je to potrebno iz medicinskih razlogov (prim. okrožnico o posredovanju človeškega življenja, 15). Prav tako dopušča možnost, da je kdo osebno drugačnega prepričanja, če ima za to dovolj trdne in jasne razloge, da v svoji vesti pred Bogom zase drugače odloča. Vendar ga vabi, naj iskreno premisli cerkveni nauk in tako prihaja do vedno popolnejšega spoznanja.

Predzakonski odnosi

4. Vprašanja predzakonskih odnosov ni mogoče reševati zgolj z „da“ ali „ne“, tudi ne na način,

kakor je to storjeno v intervjuju. Tudi v tem pogledu so potrebne utemeljitve in poglobitve. Spolno dejanje izraža popolno in nepreklicno osebno podaritev. Pravilni življenjski prostor za to je zakonska skupnost, ki temelji na svobodni in osebni odločitvi dveh, ki sta sklenila veljavni zakon. Po katoliški moraliki, ki jo potrjujejo tudi zadnji dokumenti (prim. Persona humana, 1976; apostolsko pismo o družini, 1981) je spolna skupnost v skladu z nravnim zakonom in božjo zapovedjo samo v okviru zakonskega življenja. Temeljno vprašanje je, kako si zaročenca prizadevata in se vzgajata za rast medsebojne ljubezni in se pri tem varujeta moralnega individualizma ali tudi egoizma v dvoje, zavedajoč se, da ima njuna nastajajoča skupnost tudi družbene razsežnosti in zato zahteva odgovorno ravnanje.

Nedvomno je v moralnem vrednotenju zunajzakonskih spolnih odnosov razlika, če gre za zaročenca ali za tiste, ki se sploh ne mislijo med seboj poročiti ne civilno ne cerkveno. V tem primeru je gotovo moralna odgovornost večja. Prav tako je treba vprašanje osebne krivde v vesti presoјati ob upoštevanju vseh osebnih in drugih okoliščin, posebno ob današnjem javnem mnenju.

(Konec prihodnjič)

Za mladino
za mladino

Rozka Snoj

Začetek revolucije in državljanska vojna med II. svetovno vojno

Hitler je začel drugo svetovno vojno zato, da bi nemškemu narodu priboril življenjski prostor in da bi uničil kapitalistične države. Zato je v hitrih pohodih, potem ko je s komunistično Rusijo podpisal napadalni pakt, 23. avgusta 1939, da bi si zavaroval hrbet, zrušil Poljsko, Dansko, Norveško, Belgijo, Nizozemsko, Francijo in obstal pred napadom na Anglijo junija 1940.

Ker se Hitlerju ni bilo mogoče upreti vojaško brez moči od zunaj, je jugoslovanska vlada princa Pavla podpisala z Nemci dogovor, po katerem se je obvezala ostati nevtralna. A tak pakt Angležem ni bil po volji, ki so hoteli čim dalj zavleči invazijo v Anglijo. Tako so tudi v Jugoslaviji našli zaveznike v skupini generalov, ki je izvedla 27. marca 1941 državni

udar, odstavila kneza Pavla, proglašila Petra za kralja in imenovala novo vlado. Temu nepremišljenemu udaru je sledilo nemško maščevanje: nacisti so napadli Jugoslavijo 6. aprila 1941 in zasedli ozemlje. Ostalo je samo nekaj jugoslovanskih čet, ki so se pod vodstvom Mihajlovića zatekle v gore in pričele gverilo proti okupacijskim četam.

...„Marec je postal usoden: Vojaški udar v Beogradu je polnil strani časopisov, oglašali so se prostovoljci, največ študenti, toda v ljudeh je misel na vojsko že dozorela. Vedeli so, da Nemci preloma ne bodo požrli.

V aprilu so udarili. Jugoslovanska vojska je podirala mostove, zmedene novice so plahutale sem in tja, prihajale so novice o sabotajah, o pobegu oficirjev in o podlem zadržanju

nekaterih političnih skupin, ki pa so izrabile težki čas v svoje namene. Vojaki so se umikali z mej in prvi so prinesli novice, da so na Bledu Italijani. Zasedli bodo ozemlje do Save, onstran Save bodo zasedli Nemci“...

Mihajlovičeva organizacija je takaj pognala globoke korenine. Toda okupatorske represalije proti civilnemu prebivalstvu so bile strahovite. V nekaj tednih so število talcev, ki so jih nacisti ustrelili ali obesili za vsakega ubitega Nemca, dvignili od 10 na 100 ter za vsakega ranjenega Nemca od 5 na 50.

Zato se je Mihajlovič odločil, da bo aktivno nastopal proti okupatorju samo v važnih okoliščinah in daleč proč od gosto obljudenega področja.

...„Talci, ki so jih Nemci postrelili, so jih oplášili. Za enega okupatorskega vojaka, ki ga kdo ubije iz zasede, je ubitih deset naših ljudi. Vražje krvava desetina...“

Nasprotno od Mihajloviča in njegovega protiokupatorskega nastopa pa je KPJ zaradi Hitlerjevega zavezništva s Stalinom povsem mirovala. Še pomagala je okupatorju uničevati obstoječi jugoslovanski državni aparat in avtoriteto oblasti in posameznikov, ki so jo bili imeli v bivši Jugoslaviji.

...„Gospod učitelj, to sem pobiral po cesti in po polju vse od Jezerskega. Če le enega pogledate, boste videli, kje smo. Dodajte misel, da so Nemci in Rusi v zvezi, in si boste na jasnem“...

Segel je v kup umazanih listov in bral: „Vojaki! Odmečite orožje! Ne borite se proti Nemcem, ker je

brez pomena. Vsakega slovenskega življenja je škoda — KP Slovenije.“

„To je bilo po cestah, pravite?“

„Povsod. Vse je bilo minirano. Odkrito povedano, tudi med vojaki. Prihajali so zaboji z municijo, ki je niso mogli uporabljati, v nekaterih zabojih je bilo kamenje. Napihneni nacionalizem je na položaju uplahnil celo tistim, ki so ga bili vsa leta polni in so imeli vojaški udar za čudovito spretnost. Morala je padala iz dna v dan in za dezerterji sploh nihče ni gledal. V prvih spopadih smo imeli na Jezerskem dva mrtva, in ko je zmanjkalo neko noč tudi dveh oficirjev, smo se pričeli umikati. Vojaki so bili prepričani, da beže tudi oficirji...“

„In zdaj?“

„Končano je pač“...

To zavezništvo komunistov in nacistov je trajalo do nemškega napada Rusije. To pa se je zgodilo 22. junija 1941 ter je jugoslovanska partija izdala naslednji poziv narodom Jugoslavije:

„Napočila je ura, da primete za orožje za svojo svobodo proti okupatorjem. Ponižana narodna čast se dviguje.“

...„To je bil poziv na narodno zavedne ljudi; da bi pozabili na svoje politične spore in se združili v tem času v eno samo organizacijo, ki naj bi nosila naslov Osvobodilna fronta. Ta naj bi vodila podtalno borbo proti Nemcem in Italijanom...“

Centralni komite jugoslovanske KP se je nato sestel v Beogradu ter sklepal o ustanovitvi revolucionarne vojske in komunistične gverilske or-

ganizacije na splošno. Sklenil je naslednje: Ustanovitev glavnega stana partizanskih oddelkov; imenovanje Josipa Broza Tita za vrhovnega poveljnika vseh partizanskih oddelkov v Jugoslaviji; imenovanje partijskih vodij za posamezna narodna področja v Jugoslaviji: Kardelj je bil imenovan za Slovenijo.

Sklenili so tudi, da naj bodo prvi partizanski oddelki organizirani izključno iz komunistov; da mora biti vse vojaško in politično delovanje komunistov povsem pokrito in konspirativno, da za njihovo vodilno vlogo ne bi prezgodaj izvedela druga protikupatorska gibanja in organizacije in bi Osvobodilna fronta služila za vabo v lovu na koristne sopotnike.

Politični sklep pa je bil, da kadar koli bi partizani zavzeli kako naselje, morajo takoj popolnoma uničiti vse ostanke bivšega državnega aparata, požgati ves uradni material, zemljiške knjige, rojstne knjige, davčne dokumente, arhive itd. in ustanoviti novo „ljudsko“ oblast v obliki Narodnoosvobodilnih odborov.

KP je poslala v hribe prve partizane.

...„menda po Dolenjskem nekateri, ki se skrivajo po gozdovih, na surov način rekvirirajo živež...“

...„Že blizu srede junija je v taborišče pronicirala vest, da so partizanski likvidatorji pričeli čistiti teren. V sami Ljubljani so pri belem dnevu ubili duhovnika Ehrlicha in njegovega stražarja, dobro uro za njim pa še enega vodnika belih...“

Na narodni strani ni bilo malo ljudi, ki so bili odločeni narediti te-

mu komunističnemu divjanju konec. Organizirana je bila prva vojaška edinica, ki je odšla na teren, pod imenom štajerski bataljon.

V zavesti, da se samo v skupni obrambi uspešno bori proti komunistom, se je slovensko ljudstvo začelo zbirati v Vaških stražah. Te so vzdržale boj proti komunistom do septembra 1943, ko so nastopili domobranci.

...„Hudiča!“ je siknil Skalič. „Pa se že govori o skupni beli organizaciji?“

„Menda je skoraj že dejstvo,“ je rekel brezbrizno Bregar.

„Misliš, da bi se res znali vojaško organizirati?“

„Mislim,“ je rekel Bregar.

„Orožja gotovo še nimajo veliko in likvidatorji jih dobro čistijo.“

„Dobili ga bodo.“

„Od Italijanov, prav v tem je vsa svinjarija izdajanja.“

„Tudi naši ga dobivajo pri njih,“ je mirno odgovoril Bregar. „Ni druge poti. Malo prej sem zvedel, da so v Mirni peči Italijani pripeljali cel vagon orožja in municije. Naši so vse to samo preložili in odpeljali. Zveza z italijansko KP je dosti dobra...“

...„Belčki že prijemajo... Svoje izdajalsko delo, ki so ga do zdaj vršili tiho in skrito, so okronali z javnim izdajstvom. Italijani bodo na prošnje vse bele pričeli spuščati iz taborišč. Dovolj bo, da se boš javil v Vaško stražo in boš prost, je siknil partizan...“

...„Nekateri so na vsa usta trdili, da ni mogoče pustiti pri živ-

ljenju nikogar, ki težki čas izrablja za izdajstvo...“

...„Tedad se je prizadeti oglasil: „Z belimi sem toliko, v kolikor ne soglašam, da je izdajalec že vsak, ki noče z OF. Kdor je osebno prepričan, da OF vodijo komunisti, in noče z njimi, po moje še ni izdajalec. V osvobodilno gibanje se je nateplo toliko tipov, da mažejo s svojim počtetjem čisto idejo osvoboditve. Ne čudim se, da se ustvarja protiorganizacija. Ne odobravam je, ker bi osvoboditev morala priti iz ene, toda če sodim OF po zastopnikih tukaj, bi mogel marsikaj reči. Vsakemu je lahko dati pečat izdajalca, ker se nihče ne more braniti. Te likvidacije so skoraj vse krivične, pravih izdajalcev je na vražje malo. Zveze z Italijani pa ima OF sama in imela jih je prva. To sam veš...“

8. septembra 1943 je Italija prestopila na zavezniško stran. Orožje so oddali partizanom, od njih zasledeno ozemlje pa so prevzeli Nemci. Zaradi tega dejstva so se vse Vaške straže zbrale na gradu Turjak, da bi peljale boj naprej. Bile so zajete in večinoma pobite. Iz ostankov teh je general Rupnik ustvaril Slovensko domobranstvo. Takrat se je po dolgih stoletjih rodila nova slovenska vojska.

...„V Ljubljani so bile nemške uniforme in italijanske zastave so zginile z drogov. Italijanska kapitulacija je prišla tako nenadoma, da je presenetila celo tiste, ki so jo pričakovali...“

...„Italijani so predali orožje partizanom in ti zdaj oblegajo Grčarice in Turjak. Beli so razbiti in

partizanske edinice korakajo proti Ljubljani.

Vaške straže so do zadnjega držale Turjaški grad in ga predali šele potem, ko je pričel goret. Bori so šest dni brez vode in brez hrane zadrževali napade komunističnih tolpa, ki so jih podpirali italijanski topničarji iz Ribnice“...“

Slovensko domobranstvo je rastlo in se razširjalo. Uprlo se je nasilju komunistov, ki so morili nasprotnike že samo zaradi drugačnega mišljenja, verske prakse, krščanskega moralnega učenja ali drugačne politične miselnosti. Proti nikomur pa domobranstvo ni s silo nastopalo samo zaradi njegovih marksističnih idej.

Vse do konference Velikih treh v Teheranu Stalin ni pred Anglo-Amerikanci podpiral Tita in njegovih partizanov, ker je imel svoje načrte z Jugoslavijo, ki niso povsem sovpadali s politiko Titove partije. Zato je tudi tako dolgo odlašal s pošiljko sovjetske vojaške misije v Titov glavni stan. V Teheranu pa je odkril spremembo v anglo-ameriški politiki do Mihajlovića odn. do Tita. Prav na dan prihoda sovjetske vojaške misije k Titu, 22. februarja 1944, je Churchill objavil, da Anglija ne bo več poslala pomoči Mihajloviću. Usoda jugoslovanskih narodov je bila zapečatena, Titovi partiji pa komunicacija Jugoslavije zaščiten.

...„V marcu je ruska armada že bila v Avstriji in pritiskala proti Dunaju. Kmalu za tem je v Ljubljano pritipala novica, da je Rdeča armada tudi v Prekmurju.

„S tem je vse povedano. Do zad-

njega sem upal, da bodo prišli Amerikanci in Angleži tudi k nam.“

„Kako si čuden, je rekla prizadeto.

„Svobodo bomo imeli, takšno, kakršno si bomo izbrali. Saj rdeči niso v večini. Beri vendar naprej, partizani ponujajo roko v spravo vsem, ki pošteno mislijo.“

„Saj ne verjameš vsega: Nemci streljajo talce, kakor so jih streljali, beli drže svoje postojanke, kakor so jih držali. Nihče ne misli na spravo, ker ni mogoče. Za vsem tem klanjem je mnogo več kakor samo svoboda. Bojim se, da bo tekla nova kri, da bodo zrasli novi koli in bodo k njim privezani spet ljudje. Vse bo, kakor je bilo, le jok bo prišel v druga usta in solze v druge oči...“

3. maja 1945 je bila oklicana Slovenska država na pobudo Narodnega odbora za Slovenijo; dan za tem so šele komunisti v Ajdovščini oklicali svojo socialistično republiko Slovenijo.

...„Prvi majski dnevi, ko je sonce sladko ležalo v modrini jasnega neba, so prinesli konec. Ljubljana je govorila o slovenski vladi, v časopisu je bila slika kralja Petra, na zidove so lepili pozive in razglase, toda zbežanost v mestu je bila tolikšna, da je vsakdo čutil, da je nekaj narobe...“

Tito je v senci sovjetskih bajonotov prišel v Beograd in slovenski partizani so na zavezniških vozilih mogli priti v Ljubljano šele 9. maja 1945, isti dan, ko se je v Evropi končala II. svetovna vojna.

...„V meglenem, zgodnjem jutru devetega maja so partizani zasedli

Ljubljano. Brez strela. Na čelu velikega sprevoda se je zvijala velika rdeča zastava s kladivom in srpom. Vpitje množice in divje šumenje koranic se je sunkovito zadiralo v jutranje nebo.

„Živela svoboda, živel Tito, živela KP!“

Kakor grom od daleč so bučali glasovi.

„Smrt izdajalcem! Pred ljudsko sodišče z belogardistično sodrgo! Zadržavamo vrv za morilce...“

Vdor partizanov pa je prisilil množice narodno mislečih ljudi skupaj z domobranstvom k umiku na še edini možni prostor: v Avstrijo.

...„Zdaj pa zdaj so v gradu bruhnili topovi in nihče ni vedel, kam streljajo. Prihajali so visoko naloženi vozovi, dolge procesije, zavijali na Rezljevo cesto in po njej nenehoma tekli proti kolodvoru. Na vozovih so sedeli otroci in stari ljudje, mladi so stopali ob vozovih in za vozmi, priganjali živino. Med množico so švigali domobranci, urejali promet in odpravljali zija, če so bila v napoto.“

„Toda kam odhajajo, Andrej?“

„Odhajajo pač,“ je rekel mrko. „Domobranci in ljudje, ki so bili proti partizanom, reka ljudi.“

„Toda nekam vendar gredo,“ je kriknila.

„Proti Ljubelju in čezenj na Korosko.“

„Počemu vendar? Saj je vendar konec, Andrej! Vse je mimo.“

„Prepričani so, da se bo najhujše šele začelo. Govoril sem s staro materjo in jo vprašal, kakor si me vprašala ti. Počemu greste? Imela je s

seboj pet majhnih otrok. Pokazala mi jih je s prstom. To so mi pustili sinovi — otroke in svoje žene. Vprašal sem jo, kje so sinovi. Pod zemljo, je rekla. Ste morda rdeči, da ne ume-te?...“

V Avstriji so Angleži kot nova zasedbena oblast vojsko razorožili in jo skupaj s civilisti usmerili v taborišče pri Vetrinju. Iz tega taborišča so konec maja 1945 s prevaro vrnili vso vojsko in precej civilistov Titovim četam in te so jih brez sodnega postopka pobile. To je bil največji zločin komunistov nad slovenskim narodom.

Dejstvo je, da KPJ ni mogla začeti, še manj uspešno izpeljati komunistično revolucijo v Jugoslaviji (prejšnji poizkusi komunistične revolucije so bili neuspešni):

— brez predhodnega razbitja obstoječega reda in države, kar sta za njo storili nacistična Nemčija in fašistična Italija.

— brez direktne intervencije sovjetske Rdeče armade na jugoslovanskem ozemlju.

— brez političnega in vojaškega sodelovanja Anglo-Amerikancev.

KPJ kljub zgornjim zanjo ugodnim zunanjim posegom v jugoslovanski prostor ni mogla utrditi svoje oblasti nad narodi Jugoslavije drugače kakor s stalinističnim terorjem množičnih pokolov, ljudskih sodišč in tajne policije, ker je vedno bila (in je še danes, dasi edina) manjšinska stranka v Jugoslaviji.

...„Prepričan sem, da to ni bila vojska, bila je revolucija. Šlo je za tisto, kar se je danes pokazalo, za rdečo zvezdo, za srp in kladivo. Beli so se borili proti temu, ne proti svobodi. Prvi, ki so padli na cestah in po vaseh pred hišami, so bili oni.

Za vso krvjo je bilo vse kaj drugega kakor svoboda. Svoboda je bila samo maska, ki je imela dva obraza. Danes so jo obrnili na pravo stran.“

Viri: Zborniki Sv. Sl. 1973-75, šolski izvlečki, Vestnik 84, Mauser: Ljudje pod bičem.

(Nagrajeno na Srednješolskem tečaju ravn. Marka Bajuka v Slov. hiši)

„Blagovest“ je prenehala izhajati

Po 56 letih rednega izhajanja (z izjemo, ko so uredniki morali v ječo), je z decembrsko številko 1984 utihnila katoliška revija v srbohrvaščini „Blagovest“. Bila je res nekaj edinstvenega sredi pravoslavnega sveta.

„Blagovest“ je ustanovil škofski dr. Janez Gnidovec leta 1928. Najprej so jo urejali jezuiti, od 1935 sedanji beograjski nadškof Alojzij

Turk, od 1946 do 1964 dr. Janez Jenko, ki je 1964 postal apostolski administrator Slovenskega Primorja in je sedaj koprski škof. Tedaj je sprejel uredništvo spet msgr. Turk in ostal urednik, tudi ko je bil 1980 imenovan za beograjskega nadškofa. Najbrž je bil edini škof v vsej Evropi, ki je poleg vsega drugega dela izdajal še verski mesečnik in to skoro brez pomočnikov, brez paginatorjev in korektorjev, brez razpošiljateljev.

Premakljivi svečnik 1

5

Zdravkov župnik Ivan je našel svojega soseda Štefana čisto obupanega. Stal je med vrati prazne kaplanove sobe in solze so mu kar tako, ne da bi jih čutil, polzele po starih, uvelih licih in si med strniščem dva dni stare brade iskale pot navzdol.

„Dober dan, Štefan. Kaj pa je, za božjo voljo treščilo v tega vašega kaplana?“

„Veš, če bi se ponesrečil ali bi nam ga mrtvega odkod prinesli, mi ne bi bilo tako hudo, kakor mi je zdaj. Včeraj si je še požvižgaval v tej sobici. Tudi večerjala sva skupaj, čeprav ni jedel skoraj nič. Potem pa mi po večerji prav tako vsakdanje, kakor bi mi povedal, da se gre kopat: „Jutri odidem, gospod župnik.““

„Kam pa odidete?“ sem ga vprašal in ne vem, zakaj me je nekaj spreletelo, kakor električni tok.

„Odidem. Ven grem. Ne bom več duhovnik.“

„Željko, ne šalite se, prosim vas. Star sem in moje srce ne prenese pretresov.“

„Zdaj bo moralo, gospod župnik. Če je seveda to, da grem ven, vredno kakšnega pretresa.“

„Toda moj Bog, saj to ne more biti. Saj niste dobro premislili, gospod kaplan.“

„Nisem več gospod kaplan. To je dokončno. Jutri zjutraj zelo zgodaj pride tovornjak in odpelje moje stvari. Zgodaj, da bo manj zgledivanja. Tega bo še potem dovolj.“

„Željko, dajte si vendar do živga, poslušajte me! Saj nam tega vendar ne boste storili! Kaj nič ne pomislite na to, kolikim boste s tem omajali vero? Kako naj še vzgajamo našo mladino, če njihov pastir pobegne s svojega mesta? Kako naj dopovemo našim otrokom, ki so vas imeli tako radi, da ste pustili svojo službo?“

„Pustite očitke. Pustiva prazno pregovarjanje. Odločil sem se dokončno in nepreklicno in tu ni nobene pomoči več.“

„Toda Željko, sem jaz kriv tega vašega koraka? Vam nisem bil dober župnik, duhovni sobrat, to mi povejte!“

„Vi, gospod župnik, ste duhovno dovolj globok človek in si boste na

to vprašanje najlaže sami odgovorili.

Kako naj razumem ta njegov odgovor? Kot porog? Kot svarilo, opomin? Sam naj si na to odgovorim, ko pa nisem sam svoj sodnik!

„Nikar se zdaj s tem vprašanjem ne muči. Toliko je gotovo, da zaradi tebe ni šel ven, če mu pa kaj na tebi ni bilo všeč, imaš pozneje dovolj časa ugotavljati. Zdaj je najvažnejše vedeti, kam je šel in ali ni koga, ki bi ga mogel od dokončnega vstopa odvrniti.“

„Nobenega upanja ni. Saj je šel od tod naravnost k njej.“

„H komu k njej?“

„K svoji ženski. Neko ločenko z enim otrokom ima in se je danes preselil k njej. Saj to je tako nemogoče, včeraj je še tu maševal, danes pa kar naravnost k tej ženski. Kje je tu vest? Kje je čut za dostojnost?“

„Mislim, da je to predvsem vprašanje vere.“

„Dobro, naj bo vprašanje vere. Toda kdaj jo je izgubil? Pred tremi leti je prišel ves poln navdušenja za delo, za napredek župnije, o katerem sva razpravljala večer za večerom, vsaj tisto prvo leto. O tem je imel nekoliko svoje, zame nenavadno mnenje, vendar sem se marsikaj naučil od njega in mu nisem nikoli branil, ko je hotel uvesti kaj novega. Potem je začel njegov polet usihati, vedno manj se je gnal za verouk, opuščal ga je že zaradi neznatnega vzroka. Od zelo številnih dveh skupin mladine,

ki ga je v začetku oboževala, mu je kmalu ostala samo ena in še ta je počasi hiralala, dokler ni čisto razpadla. Bog ve, zakaj. Govorila sva o tem, pa je vedno samo rekel, da ni nobene škode, ker imajo toliko vsega drugega.

Če sem rekel, da verskega nimajo razen pri mladinskih sestankih, se je izgovarjal, da množica nič ne pomeni. Treba je vzgajati elito, izbrance. Toda kmalu tudi izbrancev ni imel. Po prvem zagonu je nekako izgubil polet. Bil je premalo vesten in se na sestanke ni pripravljal. Prepustil se je naključnemu navdihu in včasih je iz tega kaj nastalo, večinoma pa nič. Mladina se je dolgočasila in tudi sama začela izostajati, kakor je on za vsak nič odpovedal mladinski verouk.

Potem se je začelo šušljanje o tisti ločenki, ki je tolikokrat hodila k njemu po tolažbo, ko jo je mož zapustil, da so nazadnje začeli od mladinskega verouka izostajati tudi najbolj zvesti.“

„Ti si vse to videl. Nisi nič ukrenil?“

„Saj to je tisto, kar me sedaj grize. Mislil sem, da so vsi ti pojavi samo občasne krize, da bo znova vse zaživelo in raslo, pa sem se motil. Tudi to je moja krivda.“

„Brevir je pustil na mizi. Če je njegov?“

„Seveda je njegov. Sicer sem pa zadnje čase slutil, da ga že nekaj časa ne opravlja. Včasih sem mimogrede videl, da so trakovi vedno na istem mestu.“

„Pa ga nisi kdaj o tem vprašal, ali mu mimogrede omenil?“

„Nikoli si ne bi drznil kaj takega. Saj veš, kako so danes mladi ljudje občutljivi. Lahko bi mi oponašal, da vohunim za njim in se vtikam v njegovo notranje življenje.“

„Če je že dolgo mislil na izstop, potem tudi že dolgo ni molil.“

„Prvo leto smo molili zvečer vedno skupaj. Naslednje leto je bil ob večerih vedno zdoma in je tudi rekel, da mu je ljubše, če večerno molitev sam opravi. Z gospodinjo sva ostala sama. Rečem ti, da sva vrzel, ko ga ni bilo z nama pri večerni molitvi, občutila, kakor da manjka pol hiše. Koliko večerov in noči sem prebedel, ko ga do poznih nočnih ur ni bilo domov, ve sam Bog.“

„Se nista o tem nikoli pogovorila, kdaj naj prihaja domov?“

„Sva se, toda vedno me je znal prepričati, da drugače ne gre. Zato tudi nikoli nisem mislil, da ne bi bilo vse v redu, kar počne.“

„Kakšen pa je bil do gospodinjje?“

„Prvo leto je bil zelo dober, vljuden, obziren, potem pa samo še uraden in hladen, kakor da sluti, da ji njegovo življenje ni po volji in je v skrbeh zanj. Večkrat mi je rekla, naj mu ne pustim, da prihaja tako pozno domov, ko pa sem ji rekel, naj se v kaplanovo življenje ne vtika, ker je zrel človek in mora vedeti, kaj dela.“

„Saj tako tudi je. Bil je zrel človek in pri tridesetih letih ni več

nekdo, ki bi ga drugi moralj voditi za roko. Prav to te naj pomiri, da ne boš vrtal vase in iskal krivde tam, kjer je ni. Veš, prijatelj, govorim bolj sebi kot tebi, kajti tudi sam sem negotov, ko gre za to, ali naj kaplanu kaj rečem ali pa je bolje, da potrpim, da sam pride na to, kaj je prav in kaj ni. Pri tem pa se prav tako mučim z mislijo, ali delam prav ali ne. Če bi moj kaplan zapustil poklic, bi si gotovo očital, kakor si očitaš ti, čeprav menda ne bi našel kaj oprijemljivega ali določenega: vidiš, tu si pogrešil, tam si storil narobe.

Toda to je usoda nas župnikov danes: moralj bi nekako voditi mlade ljudi, pa si ne upamo dotakniti njihove svobode. Škofija nam pošilja gospode, ki se zdijo sami sebi popolnoma odrasli, samostojni, skratka, dovršene osebnosti, jaz pa sem star in še vedno ne morem reči, da sem zrela osebnost in menda nikoli ne bom.“

„Mislim, da današnjim mladim kaplanom, ne vsem seveda, predvsem manjka skromnosti. Skoraj nobeden izmed njih ni nikoli poznal pomanjkanja, zato pa ni zadovoljen s hrano ne s stanovanjem, ne z ljudmi in tudi sam s seboj ne. Radi bi takoj vidne uspehe svojega dela in če jih ni, so razočarani. Željko je prav tu začel popuščati. Ko se mu je mladinska skupina začela krčiti, je v razočaranju še sam pospeševal njen razpad, namesto da bi se razpadu uprl. Izgubil je zaupanje vase, govoril pa je, da ima mladina že tako

preveč vsega. Videl sem, kako ga neuspeh grize.“

„Si kdaj opazil, kako se njegov notranji svet spreminja?“

„Nisem. Šele zdaj, ko gledam nazaj, mi je prišlo v zavest, kako je šlo z Željkom počasi navzdol, kako se ga je lotevalo vedno večje nezadovoljstvo, kako je vedno ostreje kritiziral razne ustanove, kakšen odklanjajoč odnos je imel do ustne molitve, do raznih navad, do posamične spovedi. Včasih se mi je zdelo, kakor da je on že zunaj vsega tega, da od nekod iz drugačnega sveta govori v ta svoj duhovniški svet, v katerega je nekako ujet. Rekel sem si, da je pač mlad in mlad človek je vedno bolj ali manj skrajnejš, ki hoče stvarjem še dalje do dna. Vedel sem, da je občutljiv, zato ga zelo prizadenejo stvari, ki nas starih več ne spravijo iz ravnotežja. Nikoli pa nisem pomislil, da je vse to tako globoko zakoreninjeno v njem, da bo nazadnje vse skupaj pustil.“

„Torej ni samo ženska kriva, da je šel?“

„Mislim, da se oboje prepleta med seboj. Čim bolj je zahajal k ženski, tem bolj mu je bilo duhovništvo v breme, in čim bolj mu je bilo duhovništvo v breme, tem bolj je zahajal k ženski, kakor da išče nadomestila, nekaj, kar naj bi napolnilo praznino, ki je nastala z izgubo duhovniškega ideala.“

„Je tako zelo privlačna tista ženska?“

„Menda je. Jaz je niti ne poznam. Nekajkrat sem jo videl iz

pisarne, ko je odhajala iz župnišča. Od njega je pet let starejša. Vodi kiosk ali malo trafiko v bližnjem mestecu, kjer ima tudi hišo. Pravi jo, da je hiša lična in lepo urejena. Kje in kdaj sta se s kaplanom spoznala, pa ne vem. Zdaj se je preselil k njej.“

„Kako bodo pa njegovi domači to sprejeli? Ali že vedo?“

„Bližnjih sorodnikov nima, razen matere. Morda mati že kaj ve, ker sta imela ob zadnjem njenem obisku dolg pogovor. Po obisku se mati ni oglasila pri meni, da bi se poslovila, kar je prej vedno storila. Morda jo je Željko kakorkoli skušal pripraviti na ta svoj korak. Ne vem, o tem prav nič ne vem.“

„Si že sporočil škofu, kaj se je zgodilo?“

„Ne še. Ne vem, kako naj to naredim, saj ne gre samo zanj, gre tudi zame. Čutim, da za župnijo nisem več sposoben. Naj me škof upokoji ali pa me prestavi v kako majhno župnijo, kjer ni potreben kaplan. Saj vidiš, da ne znam ravnati z mladimi ljudmi, kakšen pomen potem ima moje bivanje v tej veliki župniji.“

Vidiš, prijatelj, še to me je moralo zadeti na stara leta. Že sem si določil čas: še tri leta in zaprosil bom za pokoj, po tolikih letih drobnega, neopaznega dela se bom nekoliko odpočil, dokler me Gospod ne odpokliče. Zdaj ti pa pride ta vihar in do dna pretrese to moje staro življenje. Moj Bog, da se je moralo to prav meni pripetiti.“

„Lahko bi se tudi meni ali komurkoli. Željko bi šel svojo pot, tudi če bi bil pri Petru ali Pavlu. Menda je to bilo v njem. Zapravil je poklic ali ga pa sploh ni imel in je samo mislil, da ga ima, ko se je zanj odločal. Če ga lastna mati ni mogla odvrniti od tega koraka, potem tega ne zmore sto najboljših župnikov.“

„Le kako bo mati to prebolela?“

„Tudi ti ji moraš pri tem pomagati. Ko se boš pomiril in zopet

našel sam sebe, ji piši pismo. Bog ima tisoč poti, da lahko na dobro obrne tudi stvari, ki so za nas popolnoma nerazumljive. Prvo pa je, da ti sam ne sodiš in ne obsojaš ne Željka ne sebe.“

Župnik Štefan je sporočil škofu kaplanov izstop in tudi svojo odpoved župniji, toda škof o tem ni hotel slišati in ga je prosil, naj vztraja ne samo ob sončnem vremenu, ampak tudi takrat, ko besni nevihta in udarjajo strele.

Lush Gjergji

MATI TEREZIJA

DRUGI POKLIC

Medtem je začela voditi „Hčerke svete Ane“, škofijsko družbo indijskih sester, ki so bile oblečene v sari modre barve (tj. v preprosto ljudsko obleko). Te sestre so bile učiteljice v osnovnih šolah.

Nekatera dekleta, katerim je predavala, so vse pogosteje obiskovale trpeče po bolnišnicah in revnih četrtih Kalkute. Izrazile so željo, da bi hotele postati redovnice in se posvetiti delu s pozabljenimi.

To je sestri Tereziji še povečalo nemir in jo počasi pripravljalo na nove odločitve.

Septembra 1946 je odpotovala na duhovne vaje. Ta pot je bila odlo-

čilna za vse njeno življenje. Tu je slišala svoj drugi klic, „poklic v poklicu“, kot pravi sama:

Poslušajmo, kako ga je opisala svojemu duhovnemu voditelju:

„Tako se je zgodilo: 10. septembra sem potovala z vlakom proti Darjeelingu, mestu ob vznožju himalajskih planin, in slišala božji glas.“

Tudi meni je nekajkrat skoraj z istimi besedami opisala to doživetje. Nekoč sem hotel, da bi mi v pogovoru razložila, kako je lahko naenkrat slišala božji glas, ko pa je vlak ropotal.

Nasmejana je rekla: „Bila sem prepričana, da je bil to božji glas. Gotovo me je Bog klical. Naročilo

je bilo jasno: moraš oditi iz samostana in pomagati ubogim tako, da živiš z njimi. To je bila naloga, ukaz, prepričanje. Vedela sem, kaj moram storiti, nisem pa vedela, kako.“

Ko mi je tako razlagala, ji je obraz sijal od veselja, miru in gotovosti. Ustavil sem se in se zamislil: ali je imela videnje ali navdihnjenje, ali je slišala glas ali kaj podobnega? Od kod taka gotovost v takih okoliščinah?

Prekine mi misel in nadaljuje: „Ni važno, kakšen poklic je bil to. To je božja in moja stvar, važno pa je nekaj: Bog vsakega kliče na svojstven način. Za to nimamo mi nobene zasluge. Glavno je, da odgovorimo na klic. Kot v tistem težkem in usodnem trenutku, sem tudi danes prepričana, da je to božje in ne moje delo. Vedela sem,

da bo svetu prineslo veliko dobrega, ker je božje delo...“

Ves čas duhovnih vaj je molila in razmišljala. Stala je pred Bogom. Potem je odkrila nekaterim sestram svojo namero in nov poklic. Bile so presenečene.

Presenetilo je tudi kalkutskega nadškofa Ferdinanda Périera, ki se je zaradi bolezni in starosti umaknil v Zavod svetega Frančiška Ksaverja.

Nadškof je izjavil: „Nekega dne sem obiskal samostan v Entallyju. Rekli so mi, da ima neka mlada sestra v skupnosti čudne ideje. Vedno sem do takih izjav skrajno zadržan. Sprašujem se, ali ni morda to božja roka. Če je sestra ponižna, poslušna in polna energije, je to morda spodbuda od Boga. Zato sem ji dal polno svobodo, da razložil svoj primer.“

Nadškof je sprejel sestro Terezijo kot duhovni oče, z razumevanjem. Ko jo je pazljivo poslušal, ji je odločno odgovoril: „Ne!“

O tem je kasneje pripovedovala: „Če povem po pravici, drugačnega odgovora nisem niti pričakovala. Nadškof ne more takoj dopustiti neki redovnici, da ustanovi nov red ali družbo, zaradi posebnega božjega klica.“

Vsako delo spremljajo preizkušnje in nerazumevanja. Sestra se je vrnila v samostan in obvestila predstojnico o odklonilnem odgovoru. Nadaljevala je svoje redovniško življenje kot profesorica v šoli. Toda zaman, neprestano so jo obletavale iste misli. Večno so ji bili pred očmi ubogi in brez-

domci. Tedaj se je obrnila na vrhovno predstojništvo Družbe na Irskem.

Odgovorili so: „Če je božja volja, vam iz vsega srca dovoljujemo. Vedite, da lahko vedno računate na prijateljstvo in spoštovanje vseh tukaj. Če se želite kdaj iz katerega koli razloga vrniti, vas bomo radi sprejeli kot sestro.“

Odgovor je bil torej pozitiven. Na koncu pa je imel pristavek: „Seveda pa moramo za to vprašati Rim.“

Priprave za drugi poklic

Slovo od skupnosti loretskih sester je bilo boleče. Toda ko Bog kliče, se umaknejo vsi oziri. Po ugodnem odgovoru iz Irske, je bilo potrebno prositi še v Rim s priporočilom mestnega nadškofa. V tem priporočilu je Terezija navedla glavni vzrok: Bog me kliče, da pustim vse, se mu izročim tako, da služim najbolj ubogim med ubogimi v revnih mestnih četrtih. Prošnjo so poslali iz Kalkute 2. februarja 1948. V Rimu je niso takoj rešili. Morda jo je papež Pij XII. dobil z zamudo. Papež je dovoljenje izdal 12. aprila 1948: sestra Terezija lahko zapusti loretsko družbo, toda vežejo jo redovne zaobljube: uboštvo, čistost in pokorščina, ki jih bo namesto dosedanjemu vodstvu izkazovala kalkutskemu nadškofu. Iz Rima je pismo dolgo potovalo. Prišlo je 7. avgusta istega leta, ob koncu šolskega leta. Naslednji dan je Terezija zapustila loretsko srednjo šolo v Entallyju, kjer je več let

delala. Pustila je obleko družbe, oblekla skromen sari in si obula preproste sandale. Ko je zaprla za seboj vrata samostana, je ostala sama na ulici. Vedela je, zakaj in za koga, ni pa ji bilo jasno, kako.

Uvidela je, da prihodnje prizadevanje zahteva mnogo. Med drugim tudi dobro medicinsko znanje. Da bi se čim bolje pripravila za svojo pot, se je odločila za krajši čas umakniti iz Kalkute. Izbrala si je mesto Patna ob obali srednjega Gangesa. Ko je to sporočila svojemu dolgoletnemu znancu in sodelavcu p. Julienu Henryju, je on v spominsko knjigo zapisal:

„16. avgusta 1948, odhaja mati Terezija iz St. Mary's Entally v Patno. V prihodnosti se hoče posvetiti ubogim in zapuščenim ljudem, ki živijo v kalkutskih slamnatih kočah.“

Za to pretežno delo popolnoma zaupa v brezmadežno Srce Marijino.“

V Patni je bila gost ameriških misijonskih medicinskih sester. Tu se je vpisala v bolničarski tečaj. Prednica m. Dengel, ženska močnega značaja, skušena in bistra, je bila kirurginja. Z njo se je sestra Terezija spoprijateljila, ji zaupljivo razkrila svoje načrte za prihodnost ter o prosila za nasvete. Materi Dengel je pripovedovala: „S sestrami bomo jedle samo osoljeni riž.“

„Če hočeš težko grešiti,“ ji odgovori ta odločno, „če hočeš, da ti sestre umrejo skupaj z ubogimi, delaj tako. Ali želiš siromakom in ubogim pomagati, ali pa hočeš čim-

MED NAMI V ARGENTINI

Molierov „Namišljeni bošnik“

„Slovensko gledališče Buenos Aires“ je v dvorani Slovenske hiše 15., 16., 22. 23. in 24. marca v režiji Maksa Borštnika uprizorilo Molierovo komedijo Namišljeni bošnik. Naslovno vlogo je igral sam Borštnik, Toaneto Lučka Jereb, Angeliko Marjana šušteršič, Belino Tinka Loboda, notarja Andrej Peršuh, gospoda Diasfora Emil Urbančič, njegovega sina Blaž Miklič, Kleanta Dominik Oblak, Luizono Lučka Poznič, Beralta Pavel Fajdiga, apotekarja Franc Hribovšek, Purgona Štefan Burja. Spremná glasba je bila Couperina in Milana Magistra ml., luči pa je imel na skrbi Bogdan Magister.

Veseloigro so ponovili tudi v Slomškovem domu v R. Mejiii, v Hladnikovem domu v Slovenski vasi in v Našem domu v San Justu.

Občni zbor društva ZS

31. marca je bil v Slovenski hiši 38. redni letni občni zbor društva Zedinjena Slovenija. Po obredih cvetne nedelje in maši za vse žive in umrle člane društva, ki jo je daroval msgr. Anton Orehar, je bil občni zbor v gornji dvorani. Po molitvi očenaša

prej z njimi umreti? Ali hočeš, da mlade sestre stradajo, ali pa da bodo zdrave in močne delale za Kristusa?“

Tako pametno opozorilo je sestra Terezija z veseljem poslušala.

za umrle člane in pozdravnih besedah predsednika arh. Jureta Vombergarja so poročali odborniki: tajnik Emil Cof (duštvo je imelo 31. 12. 84 882 članov, upravni svet je imel 9 sej, izvršni odbor 3 seje in medorganizacijski svet 5 sej), blagajnik Janez Čeč, prosvetni referent dr. Stane Žužek, šolski referent France Vitrih, mladinski referent Pavel Pleško, referent za dvojezično šolo prof. Tine Vivod, tajnik Cof je prebral poročilo Srednješolskega tečaja, predsednik Vombergar in predsednik nadzornega odbora Tine Selan. Po debati so bile volitve novega odbora.

Na seji upravnega sveta se je novi odbor oblikoval takole: predsednik Lojze Rezelj, 1. podpredsednik lic. Marjan Schiffrer, 2. podpredsednik Marjan Loboda, tajnik Stanko Jerebič, blagajničarka Simonka Rajer, gospodar Emil Cof, prosvetni referent Miha Gaser, šolski referent France Vitrih, mladinski referent Milan Magister ml., referent za dvojezično šolo prof. Tine Vivod, odborniki: dr. Katica Cukjati, Janez Dimnik, inž. Jernej Dobovšek, dr. Andrej Fink, Nace Grohar, Martin Kovačič, Mija Markež, Marjana Marn, Stanko Oberžan, Tone Oblak, mons. Anton Orehar, Pavel Pleško, dr. Julij Savelli, dr. Stane Žužek; namestniki: Joža Markež, Stane Mehle, Janez Čeč in Andrej Goljevšček; nadzorni odbor: arh. Jure Vombergar, Tine Selan in Božo Stariha; častno razsodišče: dr. Jože Dobovšek st., dr. Milan Komar in dr. Anton Šimenc.

Občni zbor Sloge

30. marca je bil v Slomškovem domu v Ramos Mejii redni občni zbor Zadruga SLOGA. Obračun o pretekli poslovni dobi so podali predsednik zadruga dr. Anton Žimenc, tajnik Marjan Schiffrer, blagajnik Janez Amon, in predsednik nadzornega odbora Božidar Fink.

Pri volitvah je bil izvoljen odbor, ki ga sestavljajo: predsednik dr. Šimenc, podpredsednik Avgust Jeločnik, tajnik Stanislav Mehle, namestnik tajnika Ivan J. Teraš, blagajnik Janez Amon, namestnik blagajnika Janez Čeč, odborniki Tone Podržaj, Ivan R. Gričar, Milan Keržič, Tone Kastelic in Jože Tomažević, namestnika Ivan Makovec in Tomaž Maček; v nadzornem odboru sta Božidar Fink in Marjan Schiffrer, upravnik zadruga pa je Marjan Loboda. 31. 12. 84 je SLOGA imela 2.538 aktivnih članov.

30. Slovenski dan

30. Slovenski dan je slovenska skupnost v Velikem Buenos Airesu praznovala na belo nedeljo, 14. aprila, pod geslom „30 let solidarnosti med nami“ in „Ob 40-letnici našega zdomstva“. Letos je bila prireditve v Slovenski vasi v Lanusu. Vas je bila okrašena s slovenskimi in argentinskimi zastavami. Dopoldanski program se je začel ob 11. uri pred Hladnikovem domom z dviganjem zastav in pozdravom Lojzeta Rezlja, predsednika društva Zedinjena Slovenija, ki prireja vsako leto Slovenski dan. Ob 11,30 je bila v cerkvi Marije Kraljice maša. Z delegatom mons. Antonom Oreharjem, ki je v pridigi govoril o hvaležnosti za nazaj in

o zaupanju ter zvestobi za prihodnost, sta somaševala Janez Petek CM in Jože Horn, pel pa je med mašo pevski zbor pod vodstvom pevovodja Ivana Meleta. Skupno kosilo je bilo pripravljeno v prostorih Hladnikovega doma, kjer je bil tudi popoldanski program. Ta se je začel ob 16. uri. Akademija je imela geslo „Bog in Slovenija! — 40 let zvestobe!“ Po pozdravnih besedah predsednika Slovenske vasi Cirila Jana je imel slavnostni govor dr. Marko Kremžar. Odrski prikaz „Naša zgodba“ iz del slovenskih pesnikov in pisateljev sta sestavila dr. Andrej Fink in lic. Andrej Rot. Povzetek zgodovine slovenskega človeka in naroda od začetka pa prek vojne in revolucije, pomora domobrancev in našega zdomstva so predstavili recitatorji Franci Sušnik, Dani Iglič in Marta Rozina, recitatorski zbor, moški pevski zbor pod vodstvom Jožeta Malovrha in mladinski zbor iz Slovenske vasi, ki ga vodi Andrej Jan. Za sklep je vsa dvorana zapela Kremžarjevo himno zdomskih Slovencev „Slovenija v svetu“. — Po akademiji je bilo žrebanje srečk za pomoč mendoškimi rojakom, ki jih je prizadel potres.

Filozofski cikelus dr. M. Komarja

Slovensko katoliško akademsko starešinstvo in Visokošolski tečaj sta organizirala svoj 10. filozofski tečaj, ki ga vodi univ. prof. dr. Milan Komar. Letošnji cikelus ima naslov „Edward Kocbek — Emmanuel Mounier, radiografija usodne zmede in zablode“. Predavanja so vsako zadnjo soboto v mesecu od 4 do 7 popoldne v mali dvorani Slovenske hiše in sicer od aprila do novembra.

KJE JE KAJ

LETO 52

JUNIJ 1985

OB 40-LETNICI POMORA DOMOBANCEV IN NAŠEGA ZDOMSTVA	Ob štiridesetletnici (Alojzij Kukovica) 257 In vendar — nekoč bo! (Zorko Simčič) 258 Iz vere skušajmo doumeti! (Škof Rožman) . 260 Zasuta usta (France Balantič) 261 Voda in olje — štiridesetletna misel (J. Re.) 262 Sam domobranec pripoveduje (Lojze Pozelnik — Stane Snoj) 263 Kočevski Rog (Stanko Majcen) 273 Žrtve laži in prevare (France Pernišek) ... 274 Prebujam se (Ivan Hribovšek) 283 To jutro (France Balantič) 283 Premišljevanje ob 40-letnici (Metka Mizerit) 284 Mrtvim bratom (Rezi Marinšek) 287 Dr. Marko Kremžar odgovarja (Stane Snoj) 288 Slovenija v svetu (Marko Kremžar) 292
ŠKOF ROŽMAN	Škof dveh kongresov (Marjan Schiffrer) ... 293
VERSKA VPRAŠANJA	Dobro jutro, sveta maša! (Vladimir Kos) ... 296 Koper ima škofa pomočnika 297 Točka Omega (Alojz Rebula) 298 Ne „Dovoljeno — prepovedano“, temveč „Do- bro — zlo“ (teološki strokovnjaki) 299
ZA MLADINO	Začetek državlanske vojne v Sloveniji (Roz ka Snoj) 311
ROMAN	Premakljivi svečnik (Lojze Kozar) 311
MATI TEREZIJA	Drugi poklic (Lush Gjergji) 315
KRONIKA	Med nami v Argentini 318

AÑO 52

JUNIO 1985

UVOŽENO OD DOMA

Kdor se je besede, uvaža pšenico.

— — —

Ni vedno najbolj napreden tisti, ki najhitreje napreduje.

— — —

Na čim v.šjem položaju si, tem globlje lahko padeš.

— — —

Z visokega položaja je lepši razgled v svetlo prihodnost.

— — —

Prazne glave slej ko prej splavajo na površje.

— — —

Roka roko zvije.

— — —

Oblast mu gre v slast.

— — —

V rokah imamo oblast, kaj pa v glavi?

— — —

Najprej ti razbijejo zobe, potem pa ti še rečejo, da moraš držati jezik za zobmi.

— — —

Mi smo iz iste degeneracije.

— — —

Zmeraj, kadar mu dam roko, se bojim, da mi je ne bo vrnil.

— — —

Prvi bodo zadnji, zadnji bodo predzadnji.

— — —

Ne mislijo nate, torej si.

— — —

Najbolj zaležejo nizki udarci z visokega položaja.

— — —

In kaj bo rekla zgodovina. — Na pomoč!

Malo za šalo...

Vozač tovornjaka sedi v gostilni poleg avtoceste in jé. Noter pridejo trije mladi, smešno oblečeni fantje v škornjih in s čeladami za motoriste v rokah. Šoferja žalijo in zmerjajo, po hlačah mu zlijejo limonado, lase mu namažejo z gorčico in na glavo mu zvrnejo krožnik z rezanci.

Vozač mirno popije, plača in odide.

Čisto zmedeni vprašajo fantje, kdo je ta čudak.

„Res je mož čuden,“ odgovori ta. „Poleg tega tudi voziti ne zna. Pravkar je s svojim tovornjakom pri vzvratni vožnji čisto zmečkal tri motorje.“

— — —

Farane je motilo, da se je njihov župnik premalokrat bril. Pa mu je rekla nekoč starejša žena: „Gospod župnik, kolikokrat se mora pravzaprav človek briti?“

„Pri vaši redki bradi bo vsake štiri dni dovolj.“

— — —

Upnik pred vrati: „Odprite!... Dajte, odprite! Vem, da ste doma, saj so vaši čevlji pred vrati.“

Jaka: „To še ni dokaz, da sem doma. Lahko pa sem šel ven v copatah.“

— — —

Ponoči se srečata vinska bratca. „Kam pa greš?“

„Stanovanje iščem.“

„Kaj nimaš stanovanja?“

„Imam ga, samo ne vem, kje.“

DUHOVNO ŽIVLJENJE

SLOVENSKI VERSKI MESEČNIK

Izdaja ga konzorcij (msgr. Anton Orehar); urejuje uredniški odbor. — Odgovorni urednik: msgr. Anton Orehar — Ramón L. Falcón 4158, 1407 Buenos Aires, Argentina. — Registro de la Propiedad Intelectual No. 223.231. — Tiska Vilko s. r. l., Estados Unidos 425, 1101 Buenos Aires, Argentina.

POVERJENIKI

ARGENTINA: Dušnopastirska pisarna, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires. — ZDA: Rev. Julij Slapšak, 6019 Glass Ave., Cleveland, Ohio 44103, USA. — Slovenska pisarna, Baragov dom, 6304 St. Clair Ave., Cleveland 3, Ohio 44103, USA. — KANADA: Ivan Marn, 131 A Treeview Dr. Toronto M8W 4C4, Canada. — TRST: Marijina družba, Via Risorta 3, Trieste, Italia. — ITALIJA: Zora Piščanec, Riva Piazzuta 18, 34170 Gorizia, Italia. — AVSTRIJA: Naročnino pošiljajte Mohorjevi družbi v Celovec.

NAROČNINA

Naročnina v Argentini za leto 1985 (do 30. junija) \$a 10.700; drugod 27 USA dolarjev. DENARNA NAKAZILA NA NASLÖV: Antonio Orehar, Ramón L. Falcón 4158, 1407 Buenos Aires, Argentina.

La Vida Espiritual

Revista mensual religiosa eslovena. Editor y director: mon. Antonio Orehar — Ramón L. Falcón 4158, 1407 Buenos Aires, Argentina. — Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 223.231. — Talleres Gráficos "Vilko" S. R. L., Estados Unidos 425, 1101 Buenos Aires, Argentina.

